

UDK 929.5 Krajači, obitelj

94(497.5)

Primljeno: 9. 5. 2013.

Prihvaćeno: 11. 3. 2014.

Izvorni znanstveni rad

Povijest i rodoslovlje plemenitih Krajača

Željko Sirk

Ekonomski fakultet

Sveučilišta u Zagrebu

Trg J.F. Kennedyja 6

10000 Zagreb

Republika Hrvatska

E-adresa: zsirk@efzg.hr

Cilj je ovoga rada dokumentirano prikazati povijest i rodoslovlje jednoga starog roda plemenite općine Klokoča čiji su usponi i padovi u kontekstu našega povijesnog okruženja bili tipična sudbina nižega hrvatskog plemstva.

Ključne riječi: povijest plemstva, rodoslovlje, Krajači, Gorička župa, Dubovac, Modruš, Turopolje, Senj, Crikvenica, Moravska

Rod Krajača po dosad se poznatim dokumentima prvi put spominje 1447. godine među predstavnicima klokočke plemićke općine (*generaciones Clokoch*). Pod pritiskom osmanskih napada rod Krajača sa svoje se djedovine iz južnoga dijela srednjovjekovne Goričke županije u drugoj polovici XV. stoljeća raseljava u sigurnije krajeve prema Modrušu, Dubovcu, Pokuplju i Gornjoj Posavini dijeleći se u više loza. Kada su Turci opustošili Modruš i Dubovac, osiromašeni plemići Krajači stupaju u kraljevsku i velikašku službu služeći kao vojnici (*soldati*) i činovnici (*oficijali*) od Senjske kapetanije do Mokrica i Turopolja. Oko 1635. godine kralj Ferdinand II. daje im, to jest potvrđuje grb, s time da im je plemstvo priznato 1660. godine na Saboru Kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Nekako u to vrijeme pojavljuje se jedna loza plemenitih Krajača u Moravskoj, a početkom XVIII. stoljeća druga loza prelazi iz Senja u Ladvić povrh Crikvenice. Stotinjak godina kasnije od ove se loze odvaja jedna grana vraćajući se u

Senj. I dok je loza u Ladviću dugo jedva životarila, Krajači u Senju, zahvaljujući trgovini i brodarstvu, stječu veliko bogatstvo, uspinju se na društvenoj ljestvici, a od osamdesetih godina XIX. stoljeća do II. svjetskog rata pojedini članovi igraju važnu ulogu u hrvatskome političkom životu. Pritisnuti nuždom neki članovi ladvičke loze iseljavaju u Ameriku pa u Crikvenici danas više nema potomaka ove loze u muškoj liniji. Ni u Senju nema više Krajača u muškoj liniji, ali je senjska loza još živa u drugim dijelovima Hrvatske. Moravska loza izumrla je u drugoj polovici XX. stoljeća.

Uvod

O povijesti (posebno genealogiji) i grbovima (heraldici) nižega ili sitnoga plemstva u Hrvatskoj ciljano je, usprkos „buđenju“ u posljednja dva desetljeća, relativno malo pisano. Jedan od takvih rodova, koji vuku korijene iz srednjovjekovne plemićke općine Klokoča, jesu i Krajači. Ovaj nam je rod, između ostaloga, zanimljiv jer je - preživjevši feudalnu epohu - opstao i u građanskoj Hrvatskoj do danas. Prve studije o Krajačima objavljene su još prije II. svjetskog rata, a nastavilo se tek na prijelomu stoljeća da bi zadnja bila objavljena 2012. godine. No, usprkos tome, ostalo je previše „crnih rupa“ i pogrešaka u rodoslovlju ovoga roda. Ni ovaj rad neće moći dopuniti i razjasniti sve nepoznanice, no bar će ih pokušati djelomično popuniti i ispraviti na temelju kritički obrađene građe, kako već prezentirane, tako i one sasvim nove.

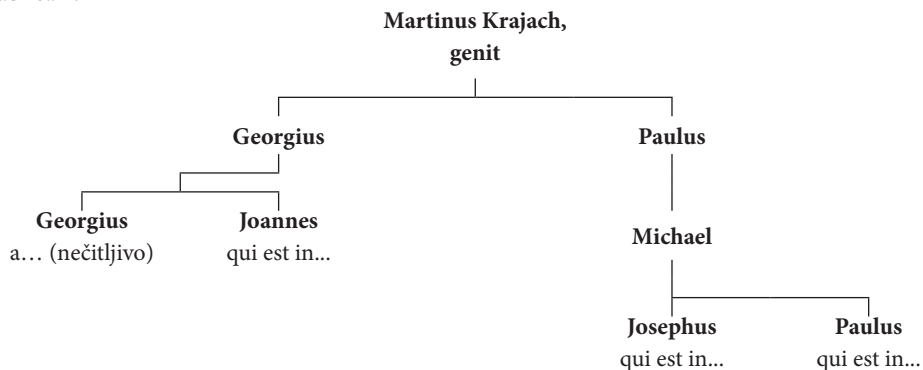
Pregled dosadašnjih radova

Prve dvije studije, koje su postavile temelje istraživanja o Krajačima, objavljene su iste godine - 1938. U prvoj studiji Viktor Duišin¹ donosi pregled svih njemu poznatih relevantnih podataka o Krajačima od konca XV. stoljeća do svoga vremena uključujući i jedno staro rodoslovlje od četiri generacije nepoznatoga podrijetla i godine nastanka (*Tablica 1*),² koje uklapa u veće rodoslovno stablo (*Tablica 2*) sežući tako sve do živućih generacija 1938. godine te neke „apokrifne“ tradicije, koju je očito čuo od poznatih mu članova obitelji.

¹ Viktor Duišin, „Plemstvo i biografija porodice Krajač“, *Glasnik heraldike* 2 (1938) 5-8: 25-35.

² Autor ga je pronašao, kako sam kaže, u arhivu grofa Aleksandra Kulmera u Cerniku. Heraldička i sfragistička zbirka iz toga arhiva danas se nalazi u ostavštini njegovoga sina Ferdinanda Kulmera (†1998.) u Zagrebu. S obzirom na nesređenost i nedostupnost ove ostavštine nije bilo moguće ustanoviti nalazi li se spomenuti dokument u njoj.

Tablica 1.

'Veliko rodoslovlje', pak, sastoji se od *tri* posve različita dijela:

a) Prvi dio između 1400. godine i druge polovice XVI. stoljeća baziran je na raznim povijesnim dokumentima, no obiteljski odnosi posve su proizvoljni jer njih (osim između Martinusa Krajacha i Matka de Blatnica) jednostavno u navedenim dokumentima nema!

b) Kopula s drugim, već spomenutim, dijelom s četiri generacije kasnoga XVI. i XVII. stoljeća te Duišinu krajnje je hipotetska pa je i označena vrlo kratkom isprekidanom crticom (između vojnika Jurja Krayatscha i Martinusa Krajacha). Drugi dio najvjerojatnije je točan i baziran zaista, kako autor navodi, na dokumentu iz arhiva grof(ov) a Kulmera. (Tablica 2.)

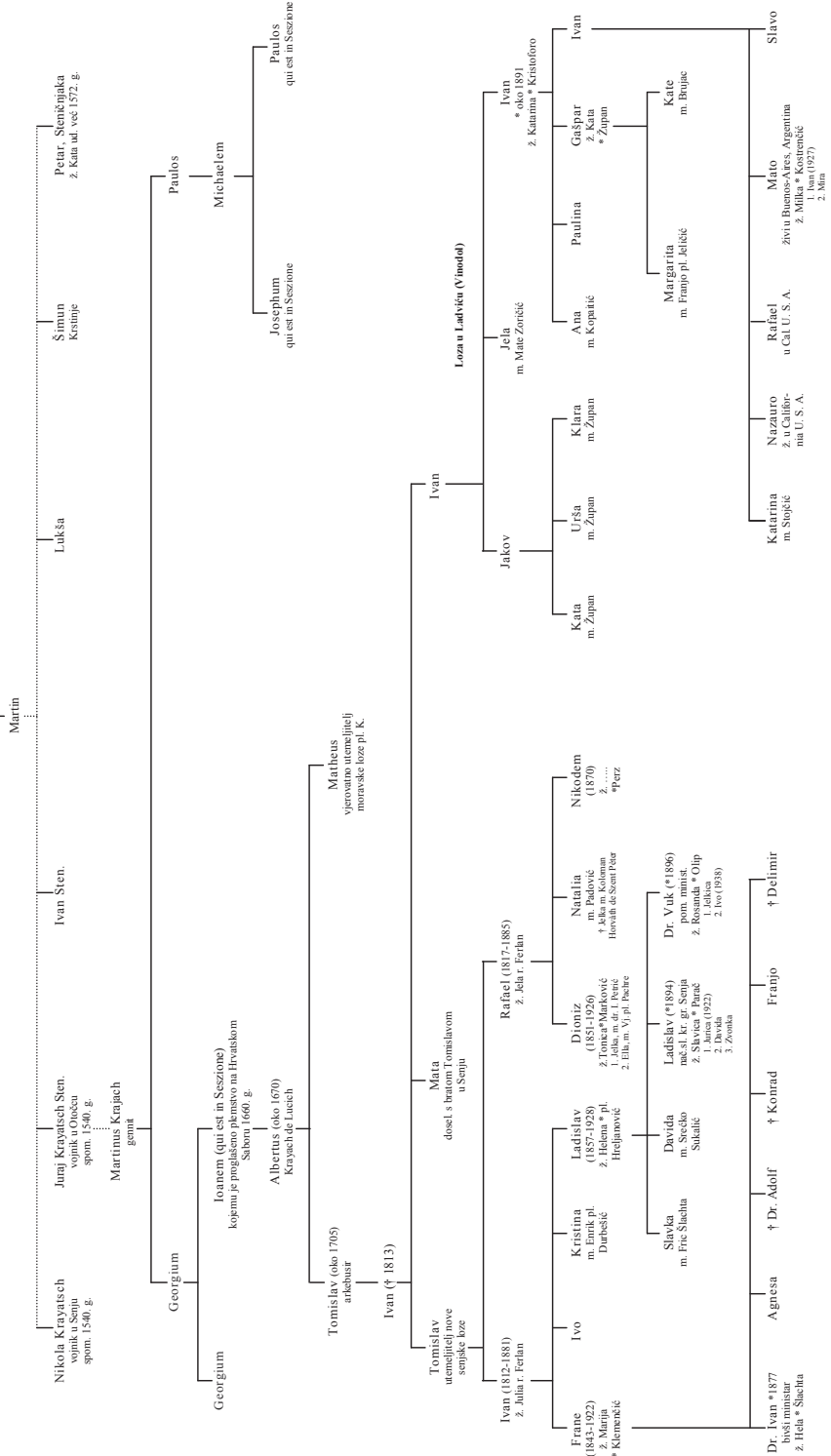
c) Treći dio dosta je proizvoljan i nemarno napisan iako bi on trebao biti najtemeljitiji s obzirom da su doslovno sve relevantne matice od početka XIX. stoljeća dostupne, no veza između drugoga i trećega dijela čvrsta je i lako dokaziva zahvaljujući nadimku *Lucich*, što je reliktni nekadašnjega plemićkog predikata *de Lucich*.³ Nemajući dovoljno podataka, Duišin zanemaruje velik vremenski raspon između Tome (ili, kako ga on kroatizira, Tomislava), koji je godine 1705. služio kao arkebuzir u Senju i Ivana, koji je umro oko 1813. godine pa zbog toga preskače cijelu jednu generaciju. Tu je upletena i nesretna, po svemu sudeći apokrifna, priča o nekakvoj eksponiranosti u Zrinsko-frankopanskoj uroti te skrivanju u anonimnosti u Ladviću. Ovo pobija već sama činjenica da je spomenuti Toma *vojn timer u Senju* 1705. godine, dok mu je otac Albert Krayach de Lucich bio suvremenik tragičnih događaja. U Ladviću se Krajači pojavljuju tek u sljedećoj generaciji, odnosno moguće je da se Toma *arkebuzir* iz Senja priženio u Ladviću,

³ Tri generacije Krajača nastanjenih u Ladviću prije izdvajanja senjske loze nose nadimak koji je koristio njihov predak Albertus.

Tablica 2

**RODOSLOVLJE
plemenite porodice
KRAJAČ**

Martinus Krajach
de Sentičjak i de Blameca 1400. g.
Marko de Blameca
prodan Blamecu pučkim 1490. g.

ali se gotovo pola stoljeća kasnije nije moglo raditi o skrivanju zbog straha od kazne za staru urotu. Kao brata Tome *arkebuzira* Duišin navodi Matiju, koji je kao vojnik sudjelovao u Ratu za austrijsko naslijeđe (1740.-1748.) i ostao u Moravskoj postavši začetnik moravske loze plemenitih Krajača. Kada bismo prihvatili ovaj podatak, postala bi još neuvjerljivija priča o bijegu, skrivanju i negiranju vlastitoga plemićkog podrijetla.⁴

Iz svega toga proizlazi da je (možda) *Veliko rodoslovlje* dijelom bazirano na bilješkama nekoga Senjana ili čak, što je vjerojatnije, nekoga od starih senjskih Krajača (koji je te bilješke sastavio po sjećanju). Pri analizi rada treba imati na umu činjenicu da je povijest obitelji Krajač donesena kao prilog istraživanja o grbu te se autor nije upuštao u detaljne potrage po matičnim knjigama i drugim rodoslovnim izvorima. Usprkos nedostacima ono je svakako rezultat Duišinih pionirskih istraživanja i dragocjena okosnica svih kasnijih.

Drugu studiju o Krajačima godine 1938. objavio je Brozo Brozović unutar koje obrađuje različite teme vezane za Crikvenicu i nekadašnju Knežiju. U poglavlju pod naslovom „Historijat obitelji Krajač“ Brozović⁵ prezentira kratak pregled poznatih podataka o ranoj povijesti obitelji uključujući i predaju o urotničkoj ulozi, bijegu i skrivanju u Ladviću.⁶ Potom, kao i Duišin, daje kratke biografije najistaknutijih članova senjske grane, ali s posebnim naglaskom na njihovoj ulozi u razvoju hrvatskoga parobrodarstva i političkome angažmanu.

Više od šezdeset godina kasnije Enver Ljubović objavljuje članak u kojemu nakon prvoga dijela, koji po koncepciji odgovara heraldičkome opisu grba (takozvanome blazoniranju) i njegove slike, manje-više nekritički reinterpreтира Duišina.⁷

U omanjoj ali vrijednoj studiji⁸ Zorislav Horvat pružio je znanstvenoj javnosti dopri-

⁴ Naime, Duišinu nije čudno da je između pretpostavljene braće Tome *arkebuzira* (Senj oko 1705.) i Matije *Moravskoga* (oko 1740.-1748.) četrdesetak godina razlike. Osim toga, po danas poznatim rodoslovnim podacima, prvi poznati član moravske loze zvao se Ivan (njemački Johann) i živio je u generaciji Alberta Krayacha *de Lucicha*, a ne Tome *arkebuzira*. Jedini (nama poznati) Matija u *moravskoj lozi* živio je od 1753. do 1816. godine te, dakle, u vrijeme Rata za austrijsko naslijeđe nije bio niti rođen.

⁵ Brozo Brozović, *Vinodolska knežija i morska kupališta*. Zagreb: Tisak zaklade Tiskare narodnih novina, 1938., 248-258.

⁶ Brozović, *Vinodolska knežija i morska kupališta*, 250: „(...) a spasivši u zadnji čas glavu sa par obiteljskih relikvija (koje dokazuju kontinuitet) valjda bijegom na tadanji mletački teritorij, odakle su se preko otoka Krka potajno vratili na hrvatski teritorij na bivše frankopansko imanje u zabačeni zaselak Ladvić (...)“⁶. Brozoviću (a možda i Duišinu) izvor za ovu priču vjerojatno je bio stari Frane (Ivanov) Krajač, kojega je Brozović osobno poznao i koji mu je, kako sam kaže, pričao o svojim precima (str. 251).

⁷ Enver Ljubović, „Grb obitelji Krajač“, *Usponi* 16 (2000): 178-183.

⁸ Zorislav Horvat, „Sačuvani nadgrobni spomenici nekih Senjana i osoba značajnih za povijest Senja – u Senju i drugdje“, *Senjski zbornik* 29 (2002): 47-86.

nos povijesti Krajača prikazom i analizom te stavljanjem u povijesni kontekst nadgrobne ploče Luke (*Sartora*) Krajača iz Bihaća.

Svoj rad iz 2000. godine Ljubović, uz male preinake, ponavlja i u svojim knjigama, koje predstavljaju svojevrsnu enciklopedijsku kompilaciju heraldike i povijesti plemićkih obitelji Gacke, Krbave, Like, Senja i Vinodola.⁹

Pokušaj Sanje Škrgatić da se unese više svjetla u povijest manje poznatoga crikveničkog ogranka Krajača postigao je, nažalost, suprotan učinak.¹⁰ Oslanjajući se na Ljubovića i Brozovića, a ne koristeći čak ni Duišinovo 'Veliko rodoslovlje' kao kostur, članak već u osnovi kljaštri ladvičku lozu za cijelu jednu generaciju potomaka Ivana Krajača *Lucića* (mlađega brata senjskoga rodočelnika Tome), a time i polovicu iduće generacije. Naravno, kao posljedica miješanja Ivana Krajača *Lucića* i njegovoga unuka Ivana iz rodoslovlja nestaju Ivanove sestre i stariji brat, a time i njegovi potomci.¹¹

Ni podaci o starijoj povijesti Krajača nisu bolje prošli pa autorica veže Krajače čas uza Steničnjak, a čas uza Stenjevac.¹² No, to nije sve. Krajači su, po autorici, došli iz Poneretlja, a posjed Blatnica, koji prodaju zagrebačkome kanoniku Nikoli i njegovome bratu Jurju Budačkom od Buča, smješta u današnju Hercegovačko-neretvansku županiju oko Čitluka elaborirajući k tome da se ne zna „(...) gdje se imanje Blatnica točno nalazilo, ali je svakako bilo u jednoj od triju starohrvatskih župa u blizini rijeke Neretve, dakle Rastočka, Mokro ili Dalen.“¹³ Nažalost, ovo nije točno jednostavno zato što je srednjovjekovni posjed Blatnica bio u Goričkoj županiji uz lijevu obalu rijeke Kupe. Da je tomu tako, potvrđuje i Popis porti za kraljevski porez ... iz 1507. godine, koji navodi Blatnicu još uvijek u posjedu Budačkih.¹⁴ Danas je to selo Blatnica Pokupska u okružju grada Karlovca, koje je još 1866. imalo plemenitašku sudčiju.¹⁵

Posljednja do sada objavljena studija E. Ljubovića¹⁶ praktički je „pabirčenje“ starijih

⁹ Enver Ljubović, *Grbovi plemstva Gacke i Like*. Rijeka: Adamić, 2001., 106-110; Enver Ljubović, *Grbovi plemstva Gacke, Like i Krbave*. Zagreb: Megrad, 2003., 150-154. Enver Ljubović, *Grbovnik Gacke, Krbave, Like, Senja i Vinodola*. Senj: Senjsko književno ognjište, 2007., 293-296.

¹⁰ Sanja Škrgatić, „Crikvenički ogranak stare plemenite obitelji Krajač“, *Vinodolski zbornik* 13 (2010): 116-121.

¹¹ Začudo, govoreći o staroj kući Krajača u Ladviću, prof. Škrgatić (str. 120) citira Brozovića: „(...) u kojoj stanuje Margareta (Mara) rođena Krajač udata Jeličić (...)“ ne primjećujući da se spomenuta Mara uopće ne uklapa u njezinu interpretaciju rodoslovlja ladvičkih Krajača.

¹² Škrgatić, „Crikvenički ogranak stare plemenite obitelji Krajač“, 117, 119.

¹³ Škrgatić, „Crikvenički ogranak stare plemenite obitelji Krajač“, 117.

¹⁴ Josip Adamček – Ivan Kampuš, *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću*. Zagreb: Institut za hrvatsku povijest, 1976., 22.

¹⁵ Vinko Sabljar (uredio), *Miestopisni rječnik kraljevinah Dalmacije, Hèrvatske i Slavonije*. Zagreb: Nakladom i bèrzotiskom A. Jakića, 1866., 29.

¹⁶ Enver Ljubović, „Senjska plemićka obitelj Krajač – Krajaatz – Krajaatch“, *Senjski zbornik* 38 (2011): 41-52.

radova u kojoj je najveća novina iz Škrgatićkina rada preuzeti „elaborat“ o neretvansko-me podrijetlu Krajača i smještaju njihove postojbine ponavljajući čak i banalne pogreške poput poistovjećivanja Steničnjaka i Stenjevca.¹⁷ Uz to, autor iz nekoga neznanog razloga uvodi u povijest dosada nepoznatoga člana velikaške obitelji Frankopan - Matiju, koji je po njemu bio „*vlasnik posjeda Steničnjaka (...)*“ i „*(...) kanonik zagrebački*“ (!).¹⁸

Rod Krajača prema raznim dokumentima do konca XVII. stoljeća

Kasni srednji vijek u Hrvatskoj (osobito XV. stoljeće) obilježen je propadanjem osiromašenih članova plemićkih općina (*nobiles iobagiones, nobiles castrenses*) i među njima posebno plemića jednoselaca (*nobiles unius sessionis*), čije stare pravice nastoje skućiti i svjetovni i crkveni magnati namećući im za plemstvo neuobičajene poreze i postupno ih pretvarajući u kmetove. No, taj proces nije tekao mirno. Plemićke su općine jednostavno odbijale plaćati čak i crkvenu desetinu. U tome su posebno žilav otpor pružali *nobiles populi*¹⁹ Goričke županije. Pripadnici plemićke općine Klokača²⁰ kao i ostali plemići u toj županiji godine 1442. obustavili su davanje desetine smatrajući da su kao plemenitaši od nje oslobođeni. Nisu pomogli ni banski nalozi (1443.) ni pokušaj da se desetina utjera oružanom silom (1445.) pa čak ni biskupovo prokletstvo i ekskomunikacija (1446. godine).²¹ Doduše, 7. kolovoza 1447. godine klokočka plemićka općina sklapa u Steničnjaku dogovor sa zagrebačkim Kaptolom oko podmirenja desetine, ali je otpor prestao tek trinaest godina kasnije. Među *nobiles populi generaciones Clokoch* koji su potpisali dogovor nalaze se Juraj Krajač (*Iwrai Krayach*) i Petar Krajač (*Peter Krayach*) i to je za sada prvi poznati spomen pripadnika roda Krajača.²²

¹⁷ Ljubović, „Senjska plemićka obitelj Krajač, 43-44.

¹⁸ Enver Ljubović, „Senjska plemićka obitelj Krajač“, 43.

U svim rodoslovljima Frankopana spominju se samo trojica Matija: Matija (danski Matts Franke), sin Ivana VI. (Živio u Švedskoj i Danskoj u prvoj polovici XV. stoljeća.), Matija I. Ozaljski (†1518.), oženjen Sofijom Thuz de Lak i Matija II. Slunjski (poginuo 26. kolovoza 1526. u Bitci na Mohaču). Nijedan od njih nije bio svećenik, a pogotovo ne „kanonik zagrebački“. K tome, jedini (muški) kneževi krčki/Frankopani koji su gospodarili Steničnjakom bili su Stjepan I. (Držao je grad u zalogu od kralja od 1380. do smrti 1390. Godine.) i Martin IV. Pobožni (†1479.), koji usprkos dva braka nije imao potomstva.

¹⁹ doslovno „plemeniti ljudi“

²⁰ Radoslav Lopašić, *Oko Kupe i Korane – mjestopisne i povijesne crtice*. Zagreb: Matica hrvatska, 1895., 149-150

²¹ Josip Adamček, *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV do kraja XVII stoljeća*. Zagreb: Centar za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Odjel za hrvatsku povijest/Sveučilišna naklada Liber, 1980., 75.

²² Andrija Lukinović (uredio), *Povijesni spomenici Zagrebačke biskupije – Svezak VII. (1441-1465)*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost/Hrvatski državni arhiv, 2004., 100-103.

Tridesetak godina kasnije Krajače više ne nalazimo oko Klokoča, ali se pojavljuju na susjednome modruškom vlastelinstvu (u Modruškoj i Plašćanskoj županiji). Tako knez²³ Vitko Krajač 1. travnja 1475. prodaje svoj vinograd vikaru pavlinskoga samostana Sv. Mikule u Gvozd. Tome činu u svojstvu *pristava* prisustvuje i Franko Krajač.²⁴

U čuvenome *Modruškom urbaru* iz 1486. godine nalazimo spomen čitavoga niza malenih posjeda *knezova* Krajača, dijelom oko Plaškoga, a dijelom oko Munjave te prema Ogulinu, a to su:

(u *Selišćih*) *Luka Lučić na Sledčića seli (...)* toga kmeta drži knez Krajač.

Stipka Cujkovića selo (...) to je pusto, i to drži knez Krajač.²⁵

(*Medwyya*) *Filip Birojević ima zemlje dni 24, luke stoge tri, služi zlata dva; toga drži knez Krajač.*

*Brneša Črndić ima zemlje dni 18, sinokoše stoga 2, malinišće 1, služi zlata 2, i toga drži knez Krajač.*²⁶

*Jurja Krajača selo, to drži Mavrić, zemlje dni 6, služi zlatoga pol, sada je pusto.*²⁷

(*Piščatki*) ... *Šimuna Krajača selo, zemlje dni 6, služilo je sol. 27, sad je pusto.*²⁸

Kao (...) *plemeniti ljudi mejaši i susedi (...)* pred sudom u *Bužah Radošić Krajač i Matija Krajač* 19. 4. 1487. daju iskaz o nekoj plemenštini u kaseškom kotaru,²⁹ a još 1490. spominje se (...) *u Modruši knez Ilija Krajač* kao (...) vlasnik kmetskih selišta u *Selišćih*.³⁰ Poslije pada Bosanskoga Kraljevstva i Korvinove rekonkviste postaju od 1468. do

---

Juraj i Petar Krayach nisu bili braća jer bi to - kao i u drugim slučajevima u istome dokumentu - bilo eksplicitno izraženo s „*frater eiusdem*“ (*brat istoga*) nego glave ili predstavnici hiža iste obitelji. Clokoch = danas selo s ruševinama burga Klokoč (u općini Vojnić) nad lijevom obalom Gline.

²³ Radoslav Lopašić (uredio), *Hrvatski urbari*, sv. I. Zagreb: JAZU, 1894., 41/napomena 1:

„Knezom zvao se je tada osim grofova svaki odličniji, osobito plemeniti i pismen čovjek, te je rieč 'knez' zamjenjivala obično rieč 'gospodin'.“

„No, valja upozoriti da je to vrijeme kada se plemićima boljeg imovnog stanja (*bene possessionatus*) uz titulu odličnika (*egregius*) sve češće koristila tadašnja hrvatska titula knez ... Vitko Krajač je dakle uživao ugled plemića dobra imovna stanja ...“ (opaska iz recenzije)

²⁴ Ivan Kukuljević Sakcinski (uredio), *Acta Croatica. Listine hrvatske*. Zagreb: Brzotiskarnice dr. Ljudevita Gaja, 1863., 114.

Đuro Šurmin (priredio), *Hrvatski spomenici I (od godine 1100-1499.)*. Zagreb: JAZU 1898., 276-277;

²⁵ Lopašić (ur.), *Hrvatski urbari*, sv. I., 41.

Selišće = danas Staro selo SI od Plaškog

²⁶ Lopašić (ur.), *Hrvatski urbari*, sv. I., 41.

Medwyya = Medvedjaše = danas Mededak SZ od Plaškog

²⁷ Lopašić (ur.), *Hrvatski urbari*, sv. I., 56.

Posjed se nalazio oko Munjave u staroj Modruškoj županiji.

²⁸ Lopašić (ur.), *Hrvatski urbari*, sv. I., 73.

Posjed se nalazio od Modruša prema Ogulinu u staroj Modruškoj župi.

²⁹ Šurmin, *Hrvatski spomenici I (od godine 1100-1499.)*, 323-324;

³⁰ Lopašić (ur.), *Hrvatski urbari*, sv. I., 41/napomena 1: „...knez Ilija Krajač koji će biti istovietan sa vlasnikom kmetskih selišta u Selišćih“ u Modruškom urbaru.

1483. posebno intenzivna pustošenja osmanskih akindžija južno od Gvozda (Kapele), koji upravo preko Plasa i Modruša prodiru sve do Kranjske, Istre i Furlanije. Pod tim pritiskom iz direktno ugroženih krajeva dolazi do masovnoga iseljavanja i plemstva i podaničkoga stanovništva. Vjerojatno su i Krajači, poput drugih plemića, potražili zaklon u sigurnijim krajevima - bilo prema Primorju, bilo prema Pokuplju, Turopolju ili Zagrebu jer se na modruškome vlastelinstvu više ne spominju.

Pored modruškoga vlastelinstva Krajači se od zadnjega desetljeća XV. stoljeća spominju na vlastelinstvu Steničnjak, ali i širom stare Goričke županije na vlastelinstvima knezova Frankopana, Blagajskih i Zrinskih. Tako godine 1490. Matko, sin Martina Kro(a)jača (*Sartor*) „ (...) od Steničnjaka prodaje imanje Blatnicu (...) Bartolu i Nikoli, kanoniku zagrebačkom, sinovima Jurja Budačkog od Buča“.³¹

Oko 1520. godine u Bihaću je umro i (pokopan) „( )... sepultura / nobilis viri Luce Sartoris / de Bihichio / (...)“.³²

Prilikom sklapanja kupoprodajnoga ugovora za neko selište 10. rujna 1542. u *Steničnaku* spominje se među „(...) aldomašniki dobri i poštovani muži (...) Ivan Krajač“³³.

U Krstinji je 1549. godine živio Šimun Krajač³⁴, a te se godine u velikome sporu udove Doroteje Frankopan Slunjske, supruge pokojnoga grofa Stjepana Blagajskoga i brumanskoga kaštelana Antona Baxycha, kao svjedoci spominju:

3. 6. 1549. „(...) ad oppidum sub castro Gwozdanzky (...) ibique nobiles (...) Simon Krayach (...) Bartol Krayach“³⁵, a 6. 6. 1549. godine „(...) in possessione Zthabanča vocata (...) item nobiles (...) Georgius Krayach“³⁶.

Poslije smrti moćnoga grofa Stjepana Frankopana Ozaljskoga popisana su i procijenjena između 16. i 29. travnja 1558. njegova dobra. Popisnici bilježe pod „Castrum muratum Zwechay (...) Pere Bernardich, Michael Krayach et Iwan Krayachych in fluuio Mresnycza subtus voluens (...)“.³⁷

³¹ Radoslav Lopašić, *Oko Kupe i Korane – mjestopisne i poviestne crtice*. Zagreb: Matica hrvatska, 1895., 94. Blatnica = danas selo Blatnica Pokupska uz lijevu obalu Kupe I od Karlovca.

³² Zorislav Horvat, „Sačuvani nadgrobnici spomenici nekih Senjana i osoba značajnih za povijest Senja – u Senju i drugdje“, *Senjski zbornik* 29 (2002): 67-70.

Plemeniti gospodin Luka Sartor = Krajač bio je pokopan u franjevačkoj crkvi sv. Antuna, po turskom osvajanju pretvorenoj u džamiju Fethiju, odakle je nadgrobna ploča prenesena u muzej u Sarajevu.

³³ Lopašić, *Oko Kupe i Korane – mjestopisne i poviestne crtice*, 280-281/ napomena 2.

³⁴ Lopašić, *Oko Kupe i Korane – mjestopisne i poviestne crtice*, 167/ napomena 2.

³⁵ Emilij Laszowski (uredio), *Habsburški spomenici III*. Zagreb: JAZU, 1917., 340.

Castrum Gwozdanzky = danas selo i ruševine Gvozdansko između Žirovca i Dvora na Uni.

³⁶ Laszowski (ur.), *Habsburški spomenici III*, 341.

Zthabanča = nekad u staroj Goričkoj županiji, danas Stabnandža, SI od Bužima (BiH) uz granicu RH prema Žirovcu.

³⁷ Emilij Laszowski, „Popis i procjena dobara kneza Stjepana Frankopana-Ozaljskog god. 1558.“,

1571. godine u Brumnu je kao svjedok u sporu kneza Franje Blagajskoga i Barbare Alapić udove Erdödy saslušan Antun Krajač³⁸.

Iako je sredinom XVI. stoljeća najveći dio vlastelinstava oko Petrove gore bio opljačkan i pust, još uvijek se u Steničnjaku držao (sudbeni) „stol stenički“, koji 29. srpnja 1572. godine (...) *rješava parbu između Jwrya Kerpachycha (...) na postovanu gozpw Kathw, senw pokoynoha Petra Krayacha y na nye zetha Martyna Zaycha.*³⁹ To je ujedno i posljednji spomen Krajača u okružju Steničnjaka. Spomenuti zet udovice Kate Krajač, Martin Zaić kasnije je stekao posjede na samoborskom vlastelinstvu Ambroza Gregorijanca i u Zagorju.

U to je doba kaštelan Gregorjančevog zamka Mokrice (*castellanus castris Mokrycza*) plemeni Mihovil Krajač (*nobilis Michael Krayach*). Ambroz Gregorijanec bio je u sukobu sa susjedgradskim vlastelinom Franjom Tahyjem zbog preotimanja skele na Savi kod Mokrica. U tome natezanju izgleda da je najgore prošao mokrički kaštelan Krajač, koji je pred zagrebačkim Kaptolom 12. srpnja 1566. podigao tužbu protiv Tahyja jer ga je ovaj uhitio pri prijelazu susjedgradskoga područja.⁴⁰ Ni godinu dana kasnije, 1567. u saslušanju svjedoka zbog nasilja Franje Tahyja iskaz je kao stosedesetčetvrti svjedok očevidac dao Ivan Krajač (*centesimus septuagesimus quartus testus providus Ioannes Krayach*).⁴¹

Osim Gregorijancima Krajači služe velikašima Keglevićima, koji su se također pred Turcima povlačili sa svojih posjeda u južnome dijelu Goričke župe u Zagorje (Kostel, Krapina i drugi). Poslije gušenja seljačke bune u veljači 1573. iskoristio je Matija Keglević Bužimski priliku za osvetu nad Lukom Sekeljom i zagorskim plemićima, koji su prikriveno podupirali bunu⁴². Zbog toga nasilja pokrenuta je istraga protiv Keglevića i njegovih službenika među kojima je - prema izvješću od 1. veljače 1574. - bio i Juraj Krajač zvani Besjedica (...) *Georgio Krayach alias Bezedyca, aliisque quampluribus*

Starine 30 (1902): 208.

Castrum muratum Zwechay = danas selo Donji Zvečaj nad lijevom obalom Mrežnice s jedva prepoznatljivim tragovima burga.

³⁸ Zagrebački kaptol: Locus credibili - Protocollo N° 1mo, Pag. 98, (1571.).

Lopašić (uredio), *Hrvatski urbari*, sv. I., 15-16/natuknica 5.

Brumno = danas selo Brubno uz cestu Glina-Žirovac, iznad kojega su ruševine srednjovjekovnoga castruma.

³⁹ Radoslav Lopašić, *Oko Kupe i Korane – mjestopisne i poviestne crtice*, 22, napomena 3.

⁴⁰ Josip Adamček, „Građa o susjedgradsko-stubičkom vlastelinstvu 1563-1574“, *Arhivski vjesnik* 7-8 (1964-1965.): 204-205.

⁴¹ Ivan Bojničić Kninski, „Preslušavanje svjedoka proti susjedgradskom silniku Franji Tahiju god. 1567.“, *Viestnik Kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arhiva* 12 (1910): 29;

⁴² Vjekoslav Klaić (izdao), *Acta Keglevichiana annorum 1322.-1527.* Zagreb: JAZU 1917., LIX-LX.

(...).⁴³ Iste se godine spominje i Ivan Krajač (*Ioannis Krayach*) vezano za neko imanje u Varaždinskoj županiji, koje je založio još Gašpar Keglević (*Caspar Keglevich impignorat*).⁴⁴ Četvrt stoljeća kasnije godine 1600. u „Popisu domaćinstava za kraljevski porez (...)“ (*diku*) u Križevačkoj županiji u kotaru plemićkog suca Stjepana Brdovskog (*Stephani Berdoczy*) zabilježen je u Velikom Brezovcu (*Nag Brezocz*) Ivana Ključara (*Joannis Klywchar*) neki Krajač (*Krayach*).⁴⁵

Početkom XVI. stoljeća plemići posjede kojih su opustošili Osmanlije preseljavaju se iz Pounja, Krbave i Plasa u Pokuplje i Turopolje. Uz doseljene Herendiće, Spišiče, Križaniće, Kružiče, Čačkoviće, Berislaviće Vrhričke i druge nalaze se i Klokočani, a među njima i Krajači. Već 1503. godine među obveznicima desetine nabrojenima u *Regestrum decimarum* zagrebačkog Kaptola za Turopolje ili - kako je još tada nazivano Zagrebačko polje (*Campus Zagrebiensis*) - u selu Lukavcu (*villa Lokauiz*) nalazimo Matu Krajača (*Mathe Krayach*).⁴⁶ Tridesetak godina kasnije, godine 1538. obveznici desetine u vinu su: Brlek Krajač (*Berlek Krayach*) iz Kostanjevca Lovničkog (*Kozthanewecz Lownychky*),⁴⁷ Benko Krajač (*Benko Krayach*) iz Kostanjevca Kiševića (*Kozthanyewecz Kysewychya*) i Martin Krajač (*Marthin Krayach*) iz Poljskoga Lukavca (*Mozochany Lwkawecz*).⁴⁸ Benko Krajač pojavljuje se i kao obveznik ratne daće 1543. godine u području pobirača Ivana Škropilovića (*Johannis Skropylowych*) na vlastelinstvu Pobrežje Emerika Bradača (*Pobrezje Emerici Bradach*) u Zagrebačkoj županiji.⁴⁹

⁴³ Josip Adamček, „Novi dokumenti o ugušivanju seljačke bune 1573.“, *Arhivski vjesnik* 10 (1967): 91;

⁴⁴ Zagrebački kaptol: Locus credibili - Protocollo N° 3mo, Pag. 180, (1574.).

Matija (†1584.) i Gašpar (†1552.) Keglević su sinovi bana Petra II Keglevića Bužimskog (cca. 1476-1554.).

⁴⁵ Josip Adamček – Ivan Kampuš (prir. i ur.), *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću*, Izvori za hrvatsku povijest 3, Zagreb: Sveučilište u Zagreb – Institut za hrvatsku povijest, 1976., 577. Nag Brezocz = danas selo Veliki Brezovec desetak km SI od Vrbovca u Zagrebačkoj županiji.

⁴⁶ Emilij Laszowski (uredio), *Poviestni spomenici plem. općine Turopolja nekoć „Zagrebačko polje“ zvane*, sv. II. Zagreb: Tisak Antuna Schulza 1905., 214 i 222.

Lokauiz / Lokauuch / Lwkawecz = danas selo Lukavec Z od Velike Gorice sa starim gradom, nekadašnjim središtem plemenite općine.

⁴⁷ Emilij Laszowski, *Plemenita općina Turopolje – zemljopis, narodopis i povijesni prijedlog*. Zagreb: Tisak Antuna Schulza, 1910., 342.

Selo Kozthanewecz/Kozthanyewecz/Kostanjevec opustjelo je „koncem XVI. vijeka za turskih provala“ i više nikada nije obnovljeno.

⁴⁸ Emilij Laszowski (uredio), *Poviestni spomenici plem. općine Turopolja nekoć „Zagrebačko polje“ zvane*, sv. III. Zagreb: Tisak Antuna Schulza 1906., 48 i 50.

⁴⁹ Vjekoslav Klaić, „Popis ratne daće u Slavoniji god. 1543.“, *Viestnik Kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arhiva* 9 (1907.): 91.

Josip Adamček – Ivan Kampuš (prir. i ur.), *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću*, 142.

Plemićki sudac i župan (*comes terrestris*) Turopolja u pristojanju Lukavca (*de pertinentiis Lokawecz*) s drugim turopoljskim plemićima, među kojima je i Šimun Krajač od Velike Mlake (*Simon Krayach de Nagh Mlaka*),⁵⁰ izabiru 11. travnja 1546. Ambroza Gregorijanca za svoga starješinu i daruju mu prethodno otkupljeni posjed Jurja Berislavića u Buševcu.⁵¹

I kao da nije bila dovoljna permanentna opasnost od osmanskoga napada koja je prijetila Turopolju, u listopadu 1546. godine obnovili su se sukobi između turopoljskoga plemstva i gospodara medvedgradskoga vlastelinstva pod koje je pripadao i Lukavec, odnosno službenika/familijara bana Nikole Zrinskoga Sigetskoga, koji je u to vrijeme zaposjeo Lukavec. Uzrok sukoba koji su počeli još za vrijeme Ivaniša Korvina (1495.) ležao je (naravno, po tumačenju Turopoljaca) u novonametnutim daćama i službama.⁵² Desetak familijara Zrinskoga s oružanom četom danima je haračilo Turopoljem otimajući sve što im je došlo pod ruku.⁵³ Na putu im se našlo i imanje Martina Krajača, pri čemu je u nastalome sukobu njegov sin zadobio smrtnu ranu u lijevu ruku (...) *eon on contentus filiam dicti Martini Krayach in sinistra manu letaliter vulnerasset (...)*.⁵⁴

Nekoliko godina kasnije, 25. travnja 1556. kod prodaje vinograda spominje se kao posjednik u prigorju Dragonošca (*in promonthorio Dragonoscho*) plemeniti Mihovil Krajač Franetić (*nobili Michael Krajach Franethych*).⁵⁵ S obzirom da je Dragonožec pripadao vlastelinstvu Brezovica Ambroza Gregorijanca, moguće je da je ovaj Mihovil Krajač identičan Gregorijančevu kaštelanu Mokrica, kojega je 1566. godine zatočio Tahy.

Neki posjed i građanstvo Krajači su imali i u Zagrebu jer 3. veljače 1531. gradski sudac u ime magistrata (...) *civitatis Montigrecensis* (...) piše poznatome (i kasnije zlosretnome) vojskovođi Ivanu Katzianeru, tada zemaljskome kapetanu vojvodine

⁵⁰ Lapsus calami kod upisa/prijepisa: Simon Kroyah umjesto Simon Krayach; Nagh Mlaka (pomadarena iskvarenica) = selo Velika Mlaka koje i danas postoji kao sjeverno predgrađe Velike Gorice

⁵¹ Laszowski, *Poviestni spomenici plem. općine Turopolja nekoć „Zagrebačko polje“ zvane* – sv. III, 102. Laszowski, *Plemenita općina Turopolje – zemljopis, narodopis i povjesni prijedlog*, 304;

⁵² Josip Adamček, „Borba turopoljskih plemića protiv medvedgradske vlastele“, *Kaj* 7 (1974): 27, 30-31.

⁵³ Laszowski, *Plemenita općina Turopolje – zemljopis, narodopis i povjesni prijedlog*, 70.

⁵⁴ Laszowski, *Poviestni spomenici plem. općine Turopolja nekoć „Zagrebačko polje“ zvane*, sv. III, 124-125.

⁵⁵ Zagrebački kaptol: Locus credibili - Protocollo N° 28, Pag. 361, (1556.). Laszowski, *Poviestni spomenici plem. općine Turopolja nekoć „Zagrebačko polje“ zvane*, sv. III, 213. Prijepis ovoga dokumenta kod Laszowskog se razlikuje od upisa u Kazalu knjige protokola, koje se čuva u kaptolskome arhivu. U Kazalu... stoji 1556., a ne 1550. godina. Nadalje, prezime Krajač je u Kazalu... pisano s -ch, a ne -cz, te se u Kazalu... ne spominje pridjevnik Franethych.

Kranjske, u vezi obeštećenja nekome građaninu Ljubljane, kojemu je naš sugrađanin Ivan, sin Benedikta Krajača (*Johannem filium Benedicti Crayach, conciuus nostri*), nanio štetu.⁵⁶

Kada je pred zagrebačkim Sudbenim stolom 28. studenoga 1564. vođen spor između *Lucasa Lekthorycha* i *Marcusza Brumana*, jedan od sudaca-porotnika bio je *Stepanus Krayach*.⁵⁷

Prema *Conscriptio vadiandorum nobilium Campi Zagrebiensis* za 1570. navodi se pod (...) *Lwkawecz* (...) *Thomas Franethych aliter Krayach. Ambulavit. Domini episcopi et bani* (...).⁵⁸ Prema pridjevku *Franethych* možda je Toma bio sin spomenutoga Mihovila Krajača Franetića iz Dragonošca (iz 1556. godine).

U Zagrebu 19. svibnja 1601. podban i župan zagrebački Kristofor Mrnjavčić od Brezovice (*Christophorus Mernyawchych de Brezowycza*) istražuje nasilje koje je počinila naoružana skupina u kojoj je bio i Martin Krajač (*Martino Krayach*) u službi zagrebačkog Kaptola (*capituli Zagrebiensis*).⁵⁹

Jedan od sporova između Kaptola i Gradeca dugo se vodio oko prava održavanja nedjeljnoga sajma. Konačno je u prosincu 1612. godine sam kralj Matija II. naredio protonotaru Stjepanu Patačiću da provede istragu, a ovaj u svome izvješću od 15. ožujka 1613. među pedeset zaprisegnutih svjedoka navodi i Mirka Krajača⁶⁰.

Loza Krajača u Gornjem Lukavcu (Falseo Lukauecz) živjela je još u XVII. stoljeću kada se u *Regestum domorum nobilium Campi Turopolja* (...) za 1632. godinu spominje Ivica Krajač (*Iuicza Kraiach*).⁶¹ Ovaj Ivica Krajač prema mjestu *doma* mogao bi biti unuk ili vjerojatnije praunuk Martina Krajača iz 1546. godine jer je ovaj, kao što zaključujemo iz zapisa, tada imao bar jednoga već odrasloga sina (koji sudjeluje u borbi!).

O posljednjemu plemenitom Krajaču u Zagrebačkoj županiji doznajemo iz zapisnika gradskoga magistrata Zagreba od 24. kolovoza 1654. kada je otvorena i izvršena oporuka Pavla Krajača (*Testamentum Pauli Kraiach reddat*).⁶² Posredno o dijelu sadržaja

⁵⁶ Emilij Laszowski (uredio), *Habsburški spomenici II*. Zagreb: JAZU 1916., 9.

⁵⁷ Emilij Laszowski (ur.), *Povjesni spomenici slobodnog kraljevskog grada Zagreba*, sv. 15 – *Isprave god. 1564.-1590*. Zagreb: Tiskara „Narodne novine“ 1937., 8.

⁵⁸ Emilij Laszowski, (uredio), *Poviestni spomenici plem. općine Turopolja nekoć „Zagrebačko polje“ zvane*, sv. IV. Zagreb: Tisak Antuna Schulza 1908., 22.

⁵⁹ Emilij Laszowski (ur.), *Povjesni spomenici slobodnog kraljevskog grada Zagreba*, sv. 17 – *Isprave god. 1601.-1617*. Zagreb: Hrvatska državna tiskara, 1941., 3.

⁶⁰ Ivan Krstitelj Tkalčić, „O staroj zagrebačkoj trgovini“, *Rad JAZU* 178 (1909.): 112.

⁶¹ Laszowski, *Poviestni spomenici plem. općine Turopolja nekoć „Zagrebačko polje“ zvane* – sv. IV, 128.

⁶² Emilij Laszowski (ur.), *Povijesni spomenici grada Zagreba sv. 18 – Zapisnici sjednica gradske uprave (1604.-1700.)*. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske, 1949., 134.

oporuke saznajemo iz zapisa obveznice Jurja Ponikvara iz 1664. godine.⁶³ Naime, očito vrlo imućan, pokojni Pavao Krajač samo je za spas svoje duše oporučno ostavio dvjesto rajnskih forinti ubožnici koja je taj novac posudila Ponikvarima.⁶⁴

Osim u Turopolju, izmičući osmanskoj opasnosti, početkom XVI. stoljeća Krajači se pojavljuju na (tada još frankopanskome) dubovačkom vlastelinstvu pa je 1535. godine (...) *k svetom Jakovu na Gazi* (...) u kupoprodajnoj transakciji među (...) *aldomašniki i ovodniki dobri i poštovani muži* (...) i *Matij Krajač*.⁶⁵

U Dubovcu 27. travnja 1550. pred sudskim stolom rješava se pravda oko nekoga duga, koju uza suca dubovačkoga Jurja Pukšara rješavaju (...) *dobri i plemeniti ljudi, gorčaki, ovodniki i odomašniki* (...) *Lukša Krajač* (...).⁶⁶

Dubovac se u to vrijeme dijelio na grad/burg (*castrum*) i trgovište podno grada (*oppidum, warass gorny i dolny, Dragha*). Vlasnici dubovačkoga vlastelinstva velikaši Sudari, Blagajski, Frankopani i Zrinski koristili su *castrum Dubovac* kao dvorno mjesto, dok su *oppidum* pod gradom nastanjivali uz plemiće familijare dubovačkih velikaša i slobodnjaci *pwrgary*, ali i pred Osmanlijama izbjegli plemići. Uz trgovce i obrtnike zlatare, postolare, krojače, lončare i ladvare nalazimo plemiće Grabuše, Sviličice, Severšiče, Hrastovske, Špišiče, Križaniće, Mikaniće *aliter* Brckoviće, Babonožiće i Krajače⁶⁷. Dubovačko vlastelinstvo teško je poharano u tri velika turska pljačkaška pohoda 1524., 1540. i 1578. godine, što se kasnije očituje i u urbarskim upisima godine 1579. i 1581.⁶⁸ Tako je i s upisima vezanima za Krajače:

1. 8. 1579. (...) *Pwrgary warassa gornyeg Dwbowach kogha: (...) pwztho Gergwra Krayacha hisno meztho.*

⁶³ Laszowski, *Povijesni spomenici grada Zagreba* sv. 18 – Zapisnici sjednica gradske uprave (1604.-1700.), 172.

⁶⁴ Lelja Dobronić, *Slobodni i kraljevski grad Zagreb*. Zagreb: Školska knjiga, 1992., 116.

⁶⁵ Rudolf Strohal, „Nekoliko neštampanih glagolskih listina“, *Viestnik Kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arhiva* 12 (1910.): 64-65. Emilij Laszowski, „Nekoliko glagolskih isprava“, *Vjesnik Kraljevskog državnog arhiva* 8 (1939.): 27-28.

⁶⁶ Radoslav Lopašić, *Karlovac – poviest i mjestopis grada i okolice*. Zagreb: Matica hrvatska, 1879., Prilog III.

⁶⁷ Postoji dvojba jesu li ovi Krajači pripadali plemenitim Krajačima, koji su se, doselivši se u Dubovac, zadovoljili purgarskim statusom ili je riječ o stanovnicima Dubovca, koji su igrom slučaja imali isto obiteljsko ime, odnosno prezime. Da su dubovački Krajači bili plemeniti, izričite potvrde u korištenim dokumentima nema. No, uz njih se u dubovačkome trgovištu, po svemu sudeći, u istome statusu spominju i Grabuši, Hrastovski, Križanići, Severšiči, Špišiči i Švarački za koje Lopašić u bilješkama (Hrvatski urbari – sv. I., 100 bilj. 1, 102 bilj. 2 i 3, 103 bilj. 1-3) izrijekom kaže da su pripadali uglavnom bolje stojećim i uglednijim plemićkim obiteljima pa nema razloga da se ista mogućnost ne ostavi i za Krajače.

⁶⁸ Lopašić, *Hrvatski urbari*, sv. I., 98-115.

(...) *pwztho Jwrya Krayacha hisno meztho*.⁶⁹

1. 8. 1579. (...) *Pwrgary warassa dolnyeg Dwbowach kogha: (...) Gergwr Krayach. ... Krayacheve hyse*.⁷⁰

1. 8. 1579. (...) *Drasany, ky w draghy pod gradom Dwbowchem prebywayw (...) Mate Krayach i Mihalj Krayach*.⁷¹

u siječnju 1581. *Oppidum Superior Dubovac: (...) Relicta cuiusdam sessio, que erat Krayach (...) I*⁷²

Na svoja opustošena imanja podno Dubovca Krajači se izgleda poslije godine 1581. više nisu vratili.

Povlačeći se pred turskom opasnosti iz Udbine, krbavski biskup prenosi sjedište u frankopanski *civitas* Modruš, podno *castruma* Tržan, da bi nakon tridesetak godina, kada je turska sila poharala i to utočište, prebjegao u isto tako frankopanski Vinodol. Za njim se povlače i kanonici, a vjerojatno i dio plemstva koje je izgubilo posjede u turskoj najezdi. Tako koncem XV. stoljeća Bakar, Novi (Vinodolski) i Bribir dobivaju kaptole.

U to se vrijeme i Krajači prvi put spominju u primorskim krajevima. 4. ožujka. 1487. u Bribiru je zabilježeno primanje novih članova u Bratovštinu sv. Stipana: (...) *To su ti, ki se prieše v bratstvo naipervo:(...) Ivan Krajač (...)*.⁷³

Krajači također ulaze u vojnu službu u Senjskoj kapetaniji. U popisu vojnih posada od 12. srpnja 1540. (...) *haubt- vnd dienstleut (...)* zu Zeng nalazi se uz plaću od 8 *gl. – k. Nicola Krayatsch*⁷⁴ a uz istu plaću u *Ottoschytz (...)* *Juray Krayatsch*.⁷⁵ U drugome sačuvanom popisu posada od 1. studenoga 1551. Krajača u senjskoj posadi nema, ali je Juraj Krajač još uvijek na platnome popisu za Otočac.⁷⁶ Među vojnicima u Senju oko 1705. godine spominje se arkebuzir Tomo Krayach.

Osim navedenih članova raznih loza roda Krajača u primorskim krajevima imamo

⁶⁹ Lopašić, *Hrvatski urbari*, sv. I., 99.

⁷⁰ Lopašić, *Hrvatski urbari*, sv. I., 100.

⁷¹ Lopašić, *Hrvatski urbari*, sv. I., 102-103.

⁷² Lopašić, *Hrvatski urbari*, sv. I., 117.

⁷³ Šurmin, *Hrvatski spomenici I* (od godine 1100-1499.), 320-321. Bribir u Vinodolu, no novi članovi bratovštine nisu samo Bribirci nego ih ima i iz Novoga i Senja.

⁷⁴ Radoslav Lopašić (uredio), *Spomenici Hrvatske krajine III (dodatak)*. Zagreb: JAZU, 1889., 392-393. Enver Ljubović, „Popis vojnih posada tvrđavnih naselja Otočac, Brlog i Prozor“ u: *Grad Otočac 5. Otočac: Gacko pučko otvoreno učilište Otočac/Poglavlarstvo Grada Otočca*, 1999., 67.

⁷⁵ Lopašić, *Spomenici Hrvatske krajine III (dodatak)*, 394. Ljubović, „Popis vojnih posada tvrđavnih naselja Otočac, Brlog i Prozor“, 67.

⁷⁶ Lopašić, *Spomenici Hrvatske krajine III (dodatak)*, 410. Ljubović, „Popis vojnih posada tvrđavnih naselja Otočac, Brlog i Prozor“, 71.

još dva izolirana slučaja spomena ovoga prezimena i to u latinskome obliku. U Krku je 18. ožujka 1671. umro (...) *mistro Martin Sartor* (...) (i. e. Krajač) star otprilike četrdeset godina,⁷⁷ a u Bakru je od 1735. do 1740. gradski vijećnik i kapetan bio (...) *Sigismund Xaver de Sartori*,⁷⁸ no malo je vjerojatno da ovi *Sartori* uopće imaju neke veze s našim Krajačima.

Rezimirajući na kraju podatke iz ranije spomenutih dokumenata za povijest roda plemenitih Krajača do kraja XVII. stoljeća možemo izvesti ove zaključke:

Rod Krajača pripadao je starinom *nobiles populi generaciones Clokoch* djedovina kojih se još u XV. stoljeću nalazila u južnome dijelu stare Goričke župe oko gornjega toka rijeke Gline.⁷⁹ Odatle se Krajači raseljavaju na više strana dijeleći se ujedno i na nekoliko loza. S relativnom sigurnošću možemo tvrditi da su tako nastale *turopoljsko-zagrebačka* i *modruška* te možda *steničnjačko-dubovačka* loza, no usprkos dosta brojnim imenima u gotovo svakoj generaciji, na temelju dostupnih dokumenata nije moguće utvrditi njihove obiteljske odnose osim u vrlo rijetkim slučajevima.

Statusno su Krajači pripadali plemenitoj općini Klokočana, a materijalno nižemu plemstvu položaj kojega se neprekidno srozavao. Ipak, uspjeli su izbjeći pokmećivanje uzrokovano pritiskom svjetovnih i crkvenih velikaša te pauperizacijom zbog otomanskoga pustošenja. No, ni kao plemići u statusu službenika/vojnika odnosno familijara kod velikaša nisu uspijevali zadobiti nove posjede odgovarajuće veličine pa su najčešće kao predijalci-jednoselci bili rodočelnicima loza Krajača od kojih neke nisu mogle izbjeći potpuno siromaštvo i u kojima je ostala sačuvana samo svijest o plemićkome podrijetlu.

U osmanskim pljačkama, preseljavanju i zbjegu mnoge plemenite porodice ostale su bez svojih posjeda i povelja pa su na različite načine nastojale dobiti njihove substitute ili priznanje statusa. Jedan od načina jest i proglašenje (na temelju zahtjeva s priloženim grbom), koje je vršio Sabor Kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, a potvrđivao kralj. Tako je i Krajačima 23. srpnja 1660. priznat status *armalističkog plemstva* (plemstvo s grbom)⁸⁰ iako im je grb vjerojatno potvrđen i

⁷⁷ Župa Krk: Matična knjiga umrlih 1668.-1700. upis 18. 3. 1671.

⁷⁸ Giovanni Kobler, *Memorie per la Storia della Liburnica città di Fiume*. Fiume: Stabilimento Tipografico Fiumano di E. Mohovich, 1896., 241. Ljubović, „Grb obitelji Krajač“, 182.

⁷⁹ Zanimljivo je spomenuti da su 1998. godine, slijedeći Frasovu „Topografiju Karlovačke vojne krajine“ (iz 1835.), članovi Društva za ekologiju i vodne aktivnosti „Sedra“ iz Barilovića ponovno otkrili zaboravljenu utvrđenu „Krajačevu špilju“. Ova mala spiljska utvrda (njem. „Holenburg“) sagrađena vjerojatno u 15./16. stoljeću kao zaklon pred Turcima, nalazi se približno devetsto metara zračne linije jugoistočno od Ponorca Veljnskoga, nekih dvanaest kilometara sjeverozapadno od Klokoča. Ako je suditi po imenu koje se (za divno čudo) usprkos mijeni stanovništva sačuvalo kao i položaju, mogla bi se vezati uz Krajače *de generaciones Clokoch*.

⁸⁰ Ivan Bojničić Kninski, *Popis plemića proglašanih na saboru Kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije*

nešto ranije (oko 1635.) za vladavine Ferdinanda II. (1619.-1648.).⁸¹ U potvrđnici Sabora poimenično se navodi Ioannes Kraiach, kojega Duišin (a po njemu i drugi autori) vezuje za *steničnjačku lozu*, to jest smatra ga potomkom *Matka sina Martinovog*, koji je 1490. godine Budačkima prodao Blatnicu. Za ovu tvrdnju, nažalost, nigdje ne nalazimo potvrdu, tim više što nemamo ni spomena o ovome *Martinu* Krajaču, osim kod spomenute prodaje.⁸² *Martinusa Kraiacha*, *genita iz maloga rodoslovlja* nađenoga kod grofa Kulmera (Vidi analizu Duišinovoga članka na početku.) moguće je prije vezati uz *Martina Krayacha* koji se spominje 1538.⁸³ i 1546. godine⁸⁴ u Lukavcu Turopoljskom ili (vjerojatno njegovoga potomka) *Martina Krayacha* spomenutoga 1601. godine.⁸⁵ Uz to se godine 1632. među turopoljskim plemstvom spominje *Iuicza Kraiach* Lukavački,⁸⁶ koji je mogao biti onaj isti *Ioannes Kraiach* iz saborske potvrde 1660. godine. *Malo rodoslovlje* također navodi *Paulusa Kraiacha*, strica *Ioannesa Kraiacha*, a 1654. godine⁸⁷ pred gradskim Zagrebačkim magistratom pročitana je oporuka *Paulusa Kraiacha*.

Krajači u Senju i Ladviću u XVIII. stoljeću (Tablica 3)⁸⁸

Krajem XVII. stoljeća konačno je suzbijeno tursko napredovanje i započela je rekonkvista duž cijeloga hrvatskog teritorija. Početkom XVIII. stoljeća prva crta obrane seli se iz senjskoga zaleđa prema Uni na istoku i južnome Velebitu. Ipak, u Senju kao sjedištu kapetanije i dalje ostaje jaka vojna posada sada sastavljena isključivo

g. 1557-1848. Zagreb: Tiskara knjižare Lav. Hartman (Kugli i Deutsch), 1896., 18;

Josip Buturac et al. (pripremili): *Zaključci hrvatskog sabora I (1631-1693)*. Zagreb: Državni arhiv NR Hrvatske u Zagrebu, 1958., 248, para. 12.

⁸¹ Duišin, „Plemstvo i biografija porodice Krajač“, 27.

⁸² Uz to treba imati na umu da je od prodaje Blatnice 1490. godine, kada je Martin Krajač već vjerojatno mrtav jer u prodaji fingira njegov sin Matko, do saborskoga priznanja 1660. godine prošlo punih 170 godina, a *Malo rodoslovlje* navodi samo tri generacije, što je premalo čak i kada bi Martin iz *Maloga rodoslovlja* bio sin Matka Martinovoga steničnjačko-blatničkoga.

⁸³ Laszowski, *Poviestni spomenici plem. općine Turopolja nekoć „Zagrebačko polje“ zvane*, sv. III., 48 i 50;

⁸⁴ Laszowski, *Poviestni spomenici plem. općine Turopolja nekoć „Zagrebačko polje“ zvane*, sv. III124-125;

⁸⁵ Laszowski, *Povjesni spomenici slobodnog kraljevskog grada Zagreba*, sv. 17 – Isprave god. 1601.-1617., 3;

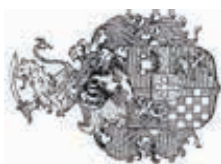
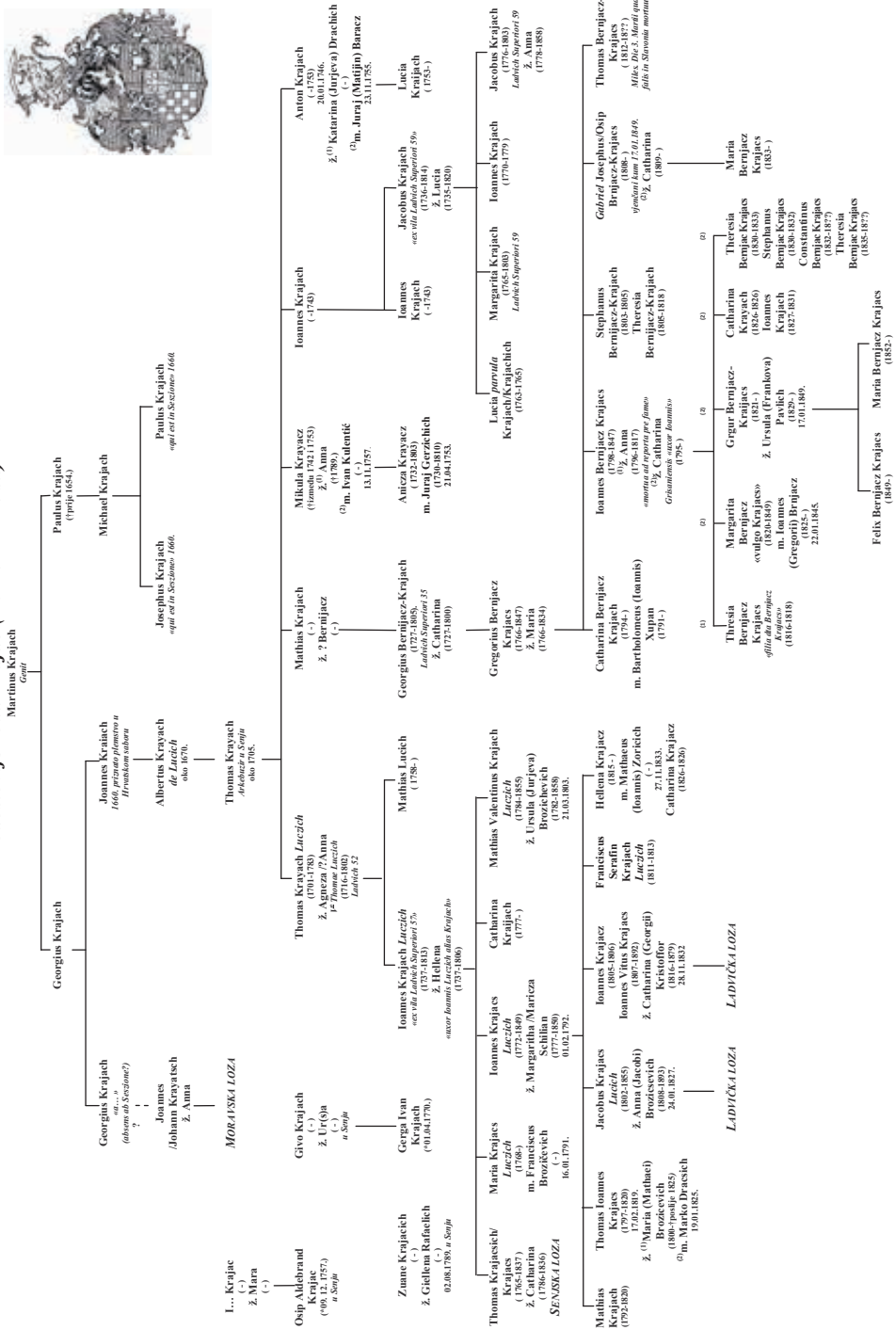
⁸⁶ Laszowski, *Poviestni spomenici plem. općine Turopolja nekoć „Zagrebačko polje“ zvane* – sv. IV., 128;

⁸⁷ Laszowski, *Povjesni spomenici grada Zagreba*, sv. 18 – Zapisnici sjednica gradske uprave (1604.-1700.), 134;

⁸⁸ Kod sastavljanja rodoslovnih tablica 3, 4, 5 i 6 kao okosnica je djelomično korišteno rodoslovlje iz Duišinovoga rada s time da su unesene ispravke i dopune (koje su rezultat arhivskih istraživanja) višestruko opsežnije od „kostura“ pa je radi lakšega razumijevanja bilo neophodno rodoslovlje „razbiti“ na četiri tablice vezane za popratni tekst.

Tablica 3

Rodoslovlje roda Krajač (XVII. – XIX. st.)

od plaćenih vojnika. Među njima oko godine 1705. nalazimo, kao arkebuzira, *Tomu Krayacha*, sina *Albertusa Krayacha de Lucich*,⁸⁹ odnosno unuka onoga Ivana Krajača kojemu je Sabor potvrdio plemstvo.

Kako Krajači dolaze u ondašnje selo Ladvić, povrh pavlinske Crikvenice, možemo samo nagađati, ali je to moglo biti Tominom ženidbom ili možda kupovinom kuće i zemljišta nakon prestanka vojne službe. Toma *arkebuzir* imao je (koliko znamo) pet sinova: Tomu, Matu, Mikulu, Ivana i Antuna, od kojih je najstariji zadržao djedov plemički predikat *Luczich*.⁹⁰

Tomo *Luczich* (1701.-1783.) sa ženom Agnezom (1719.-1802.) živio je u Ladviću (stari kućni br. 52) i imao je samo dva (preživjela) sina⁹¹ Ivana (1740.-1813.) i Matiju (*1785. - umro kao dijete). Ne znamo iz koje je obitelji bila Tomina žena Agneza (u jednom zapisu iz 1758. navedena kao Ana).

Poput oca, i sin Ivan (Tomin) i njegova žena Jelena (1737.-1806.) uz prezime Krajač koriste pridjevnik *Luczich*.⁹² Ivan je umro 1813. godine, nadživivši ženu, što je vidljivo i iz prijepisa oporuke iza *pokojnog Ivana Krajača sina Tomina, ovjerovljen(om) kod suda u Novom Vinodolskom ddt. 20. X. 1813.*⁹³ u kojoj se spominju tri sina: Tomo, Ivan i Mate, no ne i udovica. Po oporuci su Ivan i Mate dobili svoje dijelove nasljedstva u nekretninama u Ladviću, a Tomo je namiren u novcu.⁹⁴

Ime žene Tome *arkebuzira*, kao i žene drugog sina Mate, nije nam poznato ali je moguće da je bila iz poznate crikveničke obitelji Brnjac. Naime, Matin sin Juraj (1726.-1805.) i njegovi potomci uz prezime Krajač, vjerojatno radi distinkcije, dodaju još i majčino(?) *Bernjacz*. Juraj je imao samo jednoga preživjelog sina Grgura (1766.-1847.), koji je pak imao četiri sina: Osipa (tj. Josipa), Ivana (1797.-1847.), Stjepana

⁸⁹ Duišin, „Plemstvo i biografija porodice Krajač“, 28.

⁹⁰ Dalje rodoslovlje Krajača možemo pratiti kroz matične knjige župa Crikvenice i Senja dostupne na mikrofilmovima u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu. *Crikvenica*: Rođeni 1738.-1793.,1815.-1896. (ZM34J-249, M-43, M-2738), Vjenčani 1738.-1793.,1800.-1908. (ZM34J-249, M-43, M2739), Umrli 1738.-1793.,1798.-1908.(ZM34J-249, M-43, M-2739, M-2740), Status animarum XVII.-XIX.-XX. st. (ZM34J-249, ZM34J-250, ZM34J-251). (pogledano 12. 10. 2011. – 14. 12. 2012.), *Serij*: Rođeni 1734.-1894. (M-288, M-289, M-2832, M-2833), Vjenčani 1734.-1926.(M-290, M-2833), Umrli 1820.-1907.(M-290, M-2834). (pogledano 12. 10. 2011. – 14. 12. 2012.)

⁹¹ Naime, kako su u velikome požaru 1776. godine izgorjele matične knjige kotorske župe, kojoj je pripadao i Ladvić, nije moguće ustanoviti je li Tomo *Luczich* imao još djece - što je vrlo vjerojatno - te je li koje preživjelo.

⁹² U MK umrlih 23. 8. 1806. stoji: *Hellena uxor Ioānis Luczich alias Krajach (...) Ladvich Superiori 57.*

⁹³ Duišin, „Plemstvo i biografija porodice Krajač“, 30. Brozović, *Vinodolska knežija i morska kupališta*, 250. Nažalost, nijedan od njih ne navodi gdje se spomenuti dokument nalazi iako Brozović donosi dosta detaljan opis ostavine i način podjele pa nema sumnje da ga je vidio.

⁹⁴ Tomo i Ivan začetnici su senjske i ladvičke loze.

(1803.-1805.) i Tomu, koji je umro kao dijete, dok se Osip izgleda nije ni ženio te dvije kćeri Katarinu (*1794.), udanu za Bartola Župana i Terezu koja je umrla u dobi od trinaest godina. Ova grana obitelji Krajač u to je vrijeme zapala u neimaštinu i bijedu, toliko strašnu da su Ivanova prva žena Ana (1795.-1817.), a potom i prvorođena kći Tereza (1816.-1818.) umrle od gladi.⁹⁵ S drugom ženom Katarinom, Ivan Bernjcz Krajacs je imao je osmero djece od kojih je dječju dob preživjelo samo dvoje: - kći Margarita (*1820.), koja se 1845. godine udala za Ivana (Grgurovog) Brnjca i sina Grgura Bernjaca Krajača o kome znamo samo to da se 1849. godine oženio Uršom (Frankovom) Pavlič i da im je vjenčani kum bio Grgurov stric Osip, te da su imali dvoje djece Feliksa (*1849.) i Mariju (*1852.).

Osip Brnjac Krajač Grgurov (*1808.) se dva puta ženio, no ostavio je samo kći Mariju (*1833.) iz drugog braka. Najmlađi sin Grgura Starijeg, Toma Brnjac Krajač (*1812.) kao vojnik je zaglavio u Slavoniji u vrijeme Jelačićevog pohoda na Mađarsku. Srednji sin Tome arkebuzira, Mikula (Nikola) umro je mlad. Mikulina jedina kćer Anica udala se 1753. godine za Jurja Gržičića. Mlađeg brata Ivana (†1743.) naslijedili su sinovi Ivan (†1743.) i Jakov (1736.-1814.). Jakov je sa ženom Lucijom (1735.-1820.) nadživio sve četvero djece, Luciju (1763.-1765.), Margaritu (1765.-1803.), Jakova mlađeg (1776.-1803.) i Ivana (1770.-1779.), od kojih je Jakov mlađi, iako oženjen umro ne ostavivši potomstva. Najmlađi sin Tome arkebuzira Anton oženio se 1746. Katarinom (Jurjevom) Dračić, koja se poslije njegove smrti preudala za Jurja Barca.

Iako je loza Tome *arkebuzira*, kao što smo vidjeli, poslije 1710. godine odselila iz Senja u Ladvić, u Senju je ostalo još Krajača iako ne možemo utvrditi u kakvim su rodbinskim odnosima bili s lozom u Ladviću. Tako je, prema Matičnoj knjizi krštenih 9. prosinca 1757. u Senju župnik krstio *Osipa Aldebranda sina zakonita I* (? ime nečitljivo zbog uveza) *Krajaca i xeni Mari*, a 1. travnja 1770. kršten je *Gerga Ivan (...)* *sina zakonita rodgena Give Krajacha i xene Ure*. 2. kolovoza 1789. vjenčani su *Zuane Krajacich*⁹⁶ i *Giellena Rafaelich*. O spomenutim osobama nemamo više nikakvih podataka ni u matičnim knjigama.

⁹⁵ Župa Crikvenica: MK umrlih 1815-1823 (sign. M-43), upis za 27. 4. 1817. *Uz Anino ime kao uzrok smrti* (Causa mortis) doslovce stoji „mortua ad reporta per fame“ (Umrla po izvješću zbog gladi.)!

⁹⁶ Sve do sredine XIX. stoljeća nije se u senjskim matičnim knjigama ustalilo prezime u normiranome obliku nego iste osobe nalazimo u različitim prigodama kao: Krajacs, Krajacz, Krajac, Krajacsich, Krajacić, Krajacich, Krajač, Krajat. Stoga je vjerojatno i kod Zuane Krajacicha isti slučaj jer se prezime Krajačić inače uopće ne sreće u to doba u Senju.

Senjska loza roda Krajača (Tablica 4)

Prema prijepisu oporuke Ivana (Tominog) Krajača od 20. listopada 1813. najstariji Ivanov sin Toma primio je svoj dio nasljedstva u gotovu novcu i time je, preselivši se u Senj poslije 1811. godine, kupio kuću unutar gradskih zidina uza sam bedem. U Senju je stupio u državnu službu te je bio (*kako je Brozoviću pričao Tomin unuk Frane*) „kapural na solani“ (kontrolor ili upravitelj skladišta soli)⁹⁷.

Tomo (Ivanov) još se prije u Ladviću oženio Vrbničankom Katarinom iz nepoznate nam obitelji. Od četvero djece samo su dva sina, Ivan i Rafael, preživjeli dječju dob. Obojica su se pokazala izvanredno sposobnim trgovcima stekavši relativno brzo veliko bogatstvo. Njihovo trgovačko društvo već je polovicom stoljeća postalo najjačom kompanijom u Primorju i sjevernoj Dalmaciji. Rano se okrenuvši prekomorskoj trgovini, prvi su uvozili iz SAD-a čak i bizonske kože. Sa senjskim trgovcima Bontićem, Cikotom i Olivierijem utemeljuju 1867. godine „Senjsko brodarsko društvo“,⁹⁸ koje se osim trgovine bavilo i prijevozom pošte. Shvaćajući premoć parobroda nad jedrenjacima, nekoliko godina kasnije prodali su svoju flotu jedrenjaka i okrenuli se parobrodarstvu. Nakon prvoga parobroda nazvanoga „Hrvat“ iz 1872. godine,⁹⁹ ubrzo nabavljaju i drugi parobrod „Vinodolac“ produžujući svoje brodske linije uz istarsku obalu prema Trstu. Društvo se 1879. godine preimenovalo u „Parobrodarstvo Ivan Krajac i drugovi“, a po Ivanovoj smrti „Rafael Krajac i (...)“. Braća su se također zalagala za povezivanje Senja sa željezničkom prugom, no ona je političkom odlukom skrenuta prema Rijeci. Zanimljivo je spomenuti da su Krajači bili politički vezani za Stranku prava. Braća su bila oženjena Senjankama, sestrama Julom i Jelom Ferlan. Ivan i Jula Krajač imali su četrnaestoro(!) djece, a Rafael i Jela Krajač osmero djece. Ivan Krajač umro je u Senju u osamdesetoj godini 1881., a mlađega mu brata Rafaela smrt je zatekla u Grazu 1885. godine.

Od brojnih potomaka Ivana (Tominog) Krajača u muškoj liniji lozu su nastavili Franjo Krajač (1843.-1922.) i Ladislav Krajač (1857.-1928.), a od Rafaela (Tominog) Krajača Dioniz Krajač (1851.-1926.). Ženidbenim vezama senjska je loza u ovoj generaciji stupila u rodbinske odnose s najuglednijim plemićkim i građanskim senjskim i primorskim obiteljima (Hreljanović, Klemenčić, Vranyczany, Durbešić, Padović, Marković), što je, nema sumnje, uz skokoviti materijalni prosperitet imalo i utjecaja na njihov društveni status.

⁹⁷ Brozović, *Vinodolska knežija i morska kupališta*, 251.

⁹⁸ „Krajač“, *Pomorska enciklopedija*, sv. 4., Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1978., 111.

⁹⁹ Darko Pajić. „Jubileji velikih riječkih brodara: Jadroliniji slavlje, Jugoliniji lumin tuge“, *Rijeka: Novi list*, 21. 1. 2012., *Za Jadroliniju, koja ovih dana slavi svoj jubilej, smatra se da „(...) povijesne korijene vuče iz 1872. godine i prve plovidbe parobroda »Hrvat« od Rijeke do Senja.*“

U generaciji Ivana i Rafaela (Tominih) Krajača, u Senju su živjeli još i Ana Krajač udana za Franju Korenića te Josip Damin Krajač oženjen Mikulinom Osterman, kojima su 4. ožujka 1850. krštene (...) *dvojke kćere* (...) Josipa i Marija Krajač. Za ove Krajače ne znamo kako su rodbinski bili povezani s potomcima Tome (Ivanovog) Krajača.

Sinovi Ivana (Tominog) Krajača, Franjo i Ladislav-Slavo Krajač, nastavili su poslije smrti strica Rafaela uspješno voditi brodarsku kompaniju, preimenovanu najprije u „Krajacz & Co.“ a potom, nakon fuzije sa „Švrljuga & Co.“ godine 1891., u „Ugarsko-hrvatsko parobrodarsko društvo“.¹⁰⁰ Poslije I. svjetskog rata iz toga društva nastaje „Jadranska plovidba“ i dalje pod presudnim vodstvom Ladislava Krajača (sve do njegove smrti 1928. godine).¹⁰¹

Inače, sva tri Ivanova sina (Franjo, Ivan i Ladislav-Slavo) u početku su bili istaknuti članovi Starčevićeve Stranke prava. Ivan, vrativši se u domovinu nakon dugogodišnje boravka u Parizu, postaje nakladnik i vlasnik pravaškoga glasila „Sloboda“.¹⁰² Nakon čuvenoga *saborskog vritnjaka* banu Khuenu Héderváryju 5. listopada 1885. godine započeo je žestoki progon pravaša pa se na udaru našao i Ivan Krajač. Zbog tiskovnoga prekršaja počinjenoga dvije godine ranije, 31. prosinca 1885. godine, Krajač je uhićen, a „Slobodi“ prijete zabrana izlaženja. Da bi to preduhitrili, koncem siječnja 1886. godine pravaši sami „gase“ list i preimenuju ga u „Hrvatska“, koja od 1. veljače 1886. nastavlja izlaziti kao dnevnik i dalje s Ivanom Krajačem kao nakladnikom.¹⁰³

Najmlađi brat Ladislav-Slavo Krajač ušao je u politiku burne 1883. godine kao pravaški zastupnik u Hrvatskome saboru,¹⁰⁴ a od 1886. do 1893. godine bio je gradonačelnik Senja. Od 1888. godine punih je sedamnaest godina ponovno u Hrvatskome saboru, ali na listi dojučerašnjih najvećih protivnika, mađaronske unionističke Narodne stranke. Kao takav bio je i delegat na Ugarskome saboru u Budimpešti. Politički je, usprkos bliskosti s omrznutim banom Khuenom Héderváryjem, zagovarao staru ideju povezivanja Bosne, preko Like i Senja, s morem. Zbog političkoga kon-

¹⁰⁰ Duišin, „Plemstvo i biografija porodice Krajač“, 31.

¹⁰¹ Brozo Brozović, *Vinodolska knežija i morska kupališta*, 253-255.

¹⁰² Dragutin Pavličević, *Hrvati i istočno pitanje*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga, 2007., 457. Dr. Antu Starčevića je s Ivanom Krajačem vezalo i osobno prijateljstvo pa je tako njegova čuvena politička rasprava „Istočno pitanje“ nastala kao opširno pismo Krajaču koji je tada boravio u Parizu, a tek je kasnije publicirana.

¹⁰³ Jasna Turkalj, „Prilog životopisu pravaša dr. Jurja Žerjavića župnika u Mariji Bistrici“, *Croatica Christiana Periodica* 54 (2004): 128-129.

¹⁰⁴ Pavličević, *Hrvati i istočno pitanje*, 102, 147. Zanimljivo je spomenuti da je Ladislav Krajač kao pravaš ušao u Sabor pobjedom na izborima u Brlogu (u Gackoj nedaleko Otočca) najviše zahvaljujući glasovima pravoslavnoga stanovništva.

vertitstva gubi ugled u rodnome Senju toliko da ga u protumađarskim demonstracijama u svibnju 1903. godine direktno napadaju i nazivaju izdajicom¹⁰⁵. Smjenom bana Khuena Héderváryja i Ladislav Krajač povlači se iz političkoga života, ali ostaje aktivan u gospodarskome djelovanju. Od 1887. godine bio je potpredsjednik, a od 1894. predsjednik Trgovačko-obrtničke komore u Senju. Kao jedan od utemeljitelja društva „Adriatique Electricite S. A.“ od 1911. godine zalaže se za iskorištavanje vode Gacke za proizvodnju struje, no planove je usprkos dobivenoj koncesiji pomutio I. svjetski rat. Ladislav Krajač je godine 1897. proglašen počasnim grčkim generalnim konzulom, a potom i počasnim konzulom Italije. Umro je u Senju 14. studenoga 1928. ostavivši iza sebe dvije kćeri (Ljuboslavu i Evu-Davidu) i dva sina (Ladislava mlađega i Vuka Krajača).

Ladislav Krajač *mlađi* (1894.-1962.) obnašao je dužnost predsjednika općine i banškoga vijećnika za grad Senj.

Vuk Krajač (1896.-1962.) nakon I. svjetskog rata studira pravo (u Zagrebu) i trgovinu (u Beču), a promoviran je u doktora ekonomsko-komercijalnih znanosti 1931. godine na Ekonomsko-komercijalnoj visokoj školi u Zagrebu.¹⁰⁶ Službovanje počinje u uredu Trgovačke komore na Sušaku, a potom u Zagrebu. Od 1925. godine radi u Ministarstvu trgovine i industrije Kraljevine Jugoslavije u Beogradu te kao istaknuti stručnjak već 1929. godine sudjeluje u radu 3. Međunarodne konferencije o radu u Ženevi. Od 1935. godine do početka II. svjetskog rata načelnik je Pomorskoga odeljenja u Ministarstvu saobraćaja. U tome periodu izdao je niz znanstvenih studija iz područja pomorstva i pomorske politike. Poslije rata 1946. godine vraća se u teško razoreni Senj i kao konzervator uključuje u njegovu obnovu. Jedan je od osnivača i prvi predsjednik Senjskoga muzejskog društva.¹⁰⁷

U braku s kćeri poznatoga senjskog rodoljuba dr. Božidara Klemenčića¹⁰⁸ Marijom

¹⁰⁵ Vaso Bogdanov, „Hrvatski narodni pokret 1903/4“, *Rad JAZU* 321(1960): 259: *U kasnijoj policijskoj istrazi se navodi da su demonstranti, njih 400-500, uzvikivali „Pereat Krajacz, dolje s izdajicom, dolje s banom“ i „(...) dolje s izdajicom, mađaronom, juriš na vilu.“ (...) Ladislava Krajacza, napomena V. B.).*

¹⁰⁶ Današnji Ekonomski fakultet u Zagrebu. Krajač je doktorirao 15. lipnja 1931. obranom disertacije „Le Bassin Thaon di Revel et nos intérêts“ („Bazen Thaon di Revel i naši interesi“) analizirajući s gospodarske strane ugovora od 27. siječnja 1924. između Italije i Kraljevine Jugoslavije, kojim se Jugoslavija potpuno odrekla suvereniteta nad Rijekom, a za uzvrat je dobila Porto Baroš (sušačka luka) i pedesetogodišnji zakup lučkoga bazena Thaon di Revel u riječkoj luci.

¹⁰⁷ Sin Vuka Krajača Ivica Krajač (*2. 4. 1938.) naš je poznati skladatelj i redatelj.

¹⁰⁸ Dr. Božidar Klemenčić (1807.-1877.), doktor medicine, promoviran 1834. godine u Beču, vraća se nakon studija u rodni Senj i postaje gradskim fizikom. S biskupom Metelom Ožegovićem i Jurjem Vranicanijem osniva Narodnu čitaonicu, a 1842. godine o svome trošku osnivaju gradsku glazbu i kasnije amatersko kazalište. U burnim previranjima 1848. godine dr. Klemenčić je imenovan

Franjo (Ivanovov) Krajač imao je sedmero djece - dvije kćeri (Mariju i Agnezu) i pet sinova (Ivana, Adolfa, Konrada, Franju i Delimira).

Najstariji sin Ivan (*Žan*) nakon školovanja u Senju i Zagrebu nastavlja studij u Beču i na Pravnome fakultetu u Zagrebu gdje je 6. veljače 1902. promoviran u doktora prava. Nakon prakse u Zagrebu i Karlovcu od 1906. do 1933. godine vodi javnobilježnički ured u Jastrebarskom. U političko-gospodarski život Ivan Krajač ulazi još u vrijeme I. svjetskog rata objavljujući stručne članke iz financija i trgovine (1917.). Slijede dvije brošure objavljene u vlastitome izdanju¹⁰⁹ u kojima se bavi gospodarskim položajem Hrvatske u tranzicijskom razdoblju i skorome postratnom okruženju. Završetkom rata dr. Krajač godine 1919. organizira Savez novčanih i osiguravajućih zavoda Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca i postaje njegovim prvim direktorom. Iako je zastupao mišljenje da kod uspostavljanja zajedničke valute krunu treba zamijeniti u omjeru 1:1, kako bi se očuvala stabilnost ionako uzdrmanoga hrvatskog gospodarstva, Pašićevi radikali uspjeli su nametnuti omjer 4:1 odnosno u konačnici čak 5:1. Time su hrvatska i slovenska privreda, koje su do tada kao sastavni dio Austro-Ugarske Monarhije koristile krunu, bačene na koljena jer su praktično postale nelikvidne. Razočarani Ivan Krajač daje ostavku na mjesto direktora Saveza i vraća se u Jasku odvjetničko-bilježničkim poslovima.¹¹⁰

Mladi Ivan Krajač politički se povezuje s Hrvatsko-srpskom koalicijom. Skupa s Ivanom Lorkovićem 1918. godine istupa iz Koalicije i osniva Naprednu demokratsku stranku, koja se 1919. godine ujedinjuje sa Starčevićevom Strankom prava u Hrvatsku zajednicu. Na izborima u Varaždinskome izbornom kotaru dr. Ivan Krajač izabran je za narodnoga zastupnika pa - iako ostaje u vodstvu Hrvatske zajednice - sve se više približava Stjepanu Radiću i njegovoj Hrvatskoj republikanskoj seljačkoj stranci. Kada se početkom 1925. godine Radić odriče republikanizma, Krajač prelazi u HSS te nedugo potom (18. srpnja 1925.) ulazi s Radićem u Vladu kao ministar trgovine i industrije. Na tome položaju ostaje u četiri vlade tijekom godine i pol (do 1. veljače 1927.) uzalud pokušavajući, usprkos srpskim radikalima koji vode glavnu riječ, stvoriti uvjete za razvoj privrede i hrvatskoga turizma. Doduše, za njegovoga je mandata konačno puštena u promet Lička pruga, koja je bila preduvjet gospodarsko-

---

zapovjednikom Narodne garde u Senju. Iz njegove ostavštine čuva se u Gradskome muzeju u Senju vrijedna zbirka medicinskih knjiga iz prve polovice XIX. stoljeća.

¹⁰⁹ „Gospodarsko približenje Monarhije i Njemačke te položaj Hrvatske“ i „Prelazno gospodarstvo Hrvatske, njegova organizacija i zadaća“, obje tiskane u Jastrebarskom 1918.

¹¹⁰ Mira Kolar-Dimitrijević, „Gospodarsko djelovanje Dr. Ivana Krajača Senjanina“, *Senjski zbornik* 21 (1994): 255-256.

ga razvoja Dalmacije i sklopljen je vrlo povoljan trgovački ugovor s Austrijom, ali je to praktično, uza sve Krajačevo nastojanje, i bilo sve. Izlaskom iz vlade dr. Ivan Krajač vraća se u zastupničke klupe sve do Račićeva atentata u Narodnoj skupštini (20. lipnja 1928.) kada su je svi zastupnici HSS-a napustili. Već ranije angažiran uz Radića u Oblasnoj skupštini, Krajač (sada kao predstojnik Odjela za financije Oblasnoga odbora Oblasne skupštine) izrađuje izvanredno uspješan plan oblasnoga proračuna te pokreće niz projekata u svrhu razvoja turizma. Kao jednome od svojih najbližih suradnika Stjepan Radić, misleći da će se oporaviti od posljedica ranjavanja, povjerava mu tjedan-dva prije smrti namjeru da radikalizira odnos prema Beogradu u smislu osamostaljivanja Hrvatske.¹¹¹ Radićevom smrću Krajač se povlači iz aktivne politike i vraća se odvjetništvu.

Uz politiku Ivan Krajač je ostavio duboki trag na još dva polja: u planinarstvu i speleologiji. Od mladih dana „pentra“ se od Vezuva, Hochschneeberga i Dolomita do Kajmakčalana, ali i po svim hrvatskim planinama, a najviše Velebitu. Istražujući Velebit i objavljujući svoja zapažanja,¹¹² Krajač i vrlo konkretno djeluje trasirajući staze i gradeći planinarske kuće te inicirajući pošumljavanje i gradnju putova uzduž i preko Velebita.¹¹³ Od 1921. do 1925. godine dr. Krajač je bio predsjednik Hrvatskoga planinarskog društva. Ivan Krajač bio je i jedan od pionira hrvatske speleologije, a tu je strast prenio i na svoju dvadesetdvije godine mlađu suprugu Helu¹¹⁴ - prvu ženu u Hrvatskoj koja se spustila u neku spilju (jamu Varnjaču u Rožanskim kukovima duboku 120 metara).

Povukavši se iz politike, dr. Ivan Krajač je II. svjetski rat dočekao u Zagrebu. Oglasio se u javnosti samo još jednom objavom serije novinskih napisa u kojima zastupa tezu o povijesnoj i gospodarskoj povezanosti istarskih gradova s hrvatskim zaleđem te o Hrvatskoj kao brani Europe od velikosrpskoga i talijanskoga ekspanzionizma.¹¹⁵ Vjerojatno se bojeći posljedica nakon ovih napisa, s masom civila, koja se opravdano

¹¹¹ Ivan Mužić, *Stjepan Radić u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1988., 258-262.

¹¹² *U Vijencu, Hrvatskom planinaru, Zborniku za narodni život i običaje JAZUa i dr.*

¹¹³ Ante Rukavina, „Planinarsko djelovanje dr. Ivana Krajača“, *Senjski zbornik* 20 (1993): 178: „1932. (...) Na prijedlog dra Krajača uputilo je naše društvo (Hrvatsko planinarsko društvo, nap. A..) temeljito obrazloženu predstavku Ministarstvu građevine za izgradnju ceste uz more od Karlobaga do Tribnja, koja bi cesta bila ne samo važna za razvitak turizma u Velebitu i duž hrvatske obale, nego i kao spojnica Hrvatske i Dalmacije preko Obrovca. (...)“ *Cesta je zaista i izgrađena 1936.-1938.*

¹¹⁴ Dr. Ivan Krajač se 31. srpnja 1921. oženio u crkvi Sv. Blaža u Zagrebu Helenom (Petrovom) Schlachta (*1899.), a njezin brat Emanuel Fridrik Schlachta još je 11. travnja 1918. oženio Ivanovu sestričnu Ljuboslavu, najstariju kćer Ladislava Krajača starijega.

¹¹⁵ Ivan Krajač, „Istra s Goričkom krajinom – Kontinuitet svijesti i glavna prirodna obrana Hrvatske“, *Spremnost* (1944) 111-119.

ili ne povlačila s vojskom NDH u rasulu, početkom svibnja 1945. godine odlazi prema Austriji i tu mu se u okolici Bleiburga gubi svaki trag. Oko mjesec dana kasnije i službeno ga je nova vlast proglasila „*intelektualnim zločincem*“.¹¹⁶

Mlađi brat dr. Ivana Krajača Adolf (*1881.) maturirao je u Senju 1900. godine, a nakon studija promoviran je u doktora prava u Zagrebu 1907. godine gdje je i umro 1934. godine u svojoj 53. godini.

Najmlađi sin Franje (Ivanovog) Krajača Delimir (*1886.) maturirao je također u Senju 1904. godine. Poslije ulaska Italije u rat, koncem svibnja 1915. godine, Delimir Krajač mobiliziran je i poslan na bojišnicu na Soči gdje je ubrzo zarobljen. Umro je u talijanskome zarobljeništvu u Tornelli 16. siječnja 1916. godine.

Ladvička loza roda Krajača (Tablica 5)

Kada su se, kako je već je rečeno, poslije 1813. godine podijelili sinovi Ivana (Tomino) Krajacza *Luczicha*, a najstariji Toma odselio je u Senj, u Ladviću su ostala mlađa braća Ivan i Mate baveći se poljodjelstvom.

Najmlađi brat Mate (1784.-1855.), iako se 1803. oženio Uršulom (Jurjevom) Brozičević (1781.-1858.), nije ostavio potomstvo.

Ivan (Ivanov) Krajacs *Luczich* (1771.-1849.) bio je oženjen Margaritom (1777.-1850.) nepoznatoga nam podrijetla i s njom imao šestero djece - pet sinova i kćer Jelenu Krajacz, koja se 1833. godine udala za Ivana (Matijinog) Zoričića. Najstariji sin Toma (*1791.) oženio se 1819. godine Marijom (Matijinom) Brozičević, ali je ubrzo nakon toga umro bez potomaka.¹¹⁷ Ni brat mu Matija (1792.-1820.) nije imao djece, a Ivan *stariji* umro je kao novorođenče (1805.-1806.). Ladvičku

¹¹⁶ Hrvatski državni arhiv, Zagreb, 306, 18/45: Izvješće o radu Anketne komisije (...) od 16. 6. 1945. upućeno na Predsjedništvo Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača.

Među devet stigmatiziranih vrhunskih hrvatskih intelektualaca uz Krajača na prvome mjestu jesu: dr. Ljudevit Jurak (patolog, član Međunarodnoga povjerenstva koje je istraživalo zločin u Vinnitsi i Katinskoj šumi - u Izvješću (...) krivo imenovan: Vladimir), dr. Vladimir Bazala (ginekolog, povjesničar medicine), braća dr. Milan Ivšić (bivši rektor EKVŠ-a, sociolog i gospodarski pisac) i dr. Stjepan Ivšić (lingvist i slavist, bivši rektor zagrebačkoga Sveučilišta, kojega su vlasti NDH smijenile zbog neslaganja s uvođenjem morfološkoga pravopisa), dr. Vinko Krišković (rođeni Senjanin, podban 1917., pravnik, ekspert upravnoga prava i šekspirolog), dr. Kvirin Klement Bonefačić (iz Baške na Krku, splitsko-makarski biskup, kojega su progonili i talijanski fašisti), Savić Marković Štedimlja (pravoslavni zagrebački Crnogorac, književnik, publicist i znanstvenik) i dr. Dragutin Šafar (bivši povjerenik Odvjetničke komore u Zagrebu). Krajač je, po zabilježbi u MK rođenih, istoga dana službeno proglašen mrtvim!

¹¹⁷ Marija (Matijina) Brozičević kao udovica (Vid^a Thoma Krajacs) 19. siječnja 1825. preudala se za Marka Dračića.

lozu nastavili su potomci Jakova Krajacsca *Luczicha* oženjenoga 1827. godine Anom Brozičević (1808.-1893.) i Ivana *mlađega* Krajacsca (1807.-1892.).

Od petero djece Jakova (Ivanovog) Krajacsca Luczicha, sin prvorođenac Ivan Krajacs (*1830.) je postao je kapelan u Tounju, a potom u Ogulinu a sve tri kćeri Katarina (*1833.), Uršula (1837.-1891.) i Klara (*1844.) bile su udane za sinove Gašpara Župana: Luku (*1833.), Jakova (*1836.) i Emerika/Mirka (*1842.), a mlađi sin Matija (1840.-1842.) umro je kao dijete.

Ivan *mlađi* (Ivanov) Krajacs oženio se 28. studenoga 1832. Katarinom (Jurjevom) Kristofför (1816.-1879.). Imali su dva sina: Gašpara (*1846.) i Ivana (*1858.) te dvije kćeri Anu (*1843.) i Paulinu (1849.-1907.) udanu 1875. godine za Ivana (Martinovog) Gržičića. Ana se 20. veljače 1867. udala za Nikolu (Franjinog) Župana (1842.-1906.), a njezin brat Gašpar je dvije godine kasnije (20. siječnja 1869.) oženio je Nikolinu sestru Katarinu. Mlađi brat Ivan (*1858.) oženio se 7. siječnja 1885. Marijom (Stjepanovom) Brozičević (1858.-1905.).

Gašpar (Ivanov) i Katarina Krajacs imali su petero djece, od kojih su sin prvorođenac Ivan i dvije najmlađe kćeri Marija i Marija Rosalija umrli ne doživjevši godinu dana. Gašpara je 1883. godine, kako je zapisano, pokosila pošast onoga vremena: *gnjiloća pluća* (tuberkuloza). Starija preživjela kći Margarita (1874.-1956.) udala se 18. siječnja 1899. za Franju (Petrova) Jeličića. Zanimljivo je spomenuti da su Franjo i Margarita (ili kraće *Mara*) Jeličić živjeli u staroj kući Krajačevih u Ladviću broj 3 (novi broj 7).¹¹⁸ Imali su osmero djece i to sedam sinova i kćer Margaritu (1908.-1994.), koja se udala za Dragu Vasiljevića. Njezin brat blizanac Mato (1908.-1973.) oženio se 12. studenoga 1932. Zdenkom (Konradovom) Skomerža. Iz toga su se braka rodili Marija Jeličić udana Očkun i Ivica Jeličić, koji i danas žive u Crikvenici te Mato Jeličić, koji je 1969. godine poginuo u prometnoj nesreći i Katarina Jeličić udana Barac (danas živi u Grižanima).

Mlađa Marina (udane Jeličić) sestra Katarina Krajač (*1876.) udala se 7. lipnja 1900. za Ivana (Matijinog) Brnjca.

Ivan (Ivanov) i Marija Krajacs imali su šestero djece. Prvorođenac Ivan (*1886.) umro

¹¹⁸ Brozović, *Vinodolska knežija i morska kupališta*, 250.

Ponekad se u matične knjige unosio i kućni broj pa to, u nedostatku drugih podataka, katkad pomaže identifikaciji osoba. Osim spomenute kuće na broju 7 (prvotno 3), koja i danas postoji, Krajači su imali kuću na broju 35. No, izgleda da su i to „novi“ brojevi jer se početkom XIX. stoljeća kao adrese navode: „Ladvich Superiori 57“ i 59, zatim sredinom stoljeća „Ladvič 13“ i 14, a „Ladvič 3“ tek od osamdesetih godina. Uz to su kao mjesto stanovanja u Crikvenici upisani kućni brojevi: 109, 122, 123, 124, 128 i 129 te u jednome slučaju 229, što je vjerojatno lapsus calami.

je nakon samo deset dana. Slijedila je jedina kći Katarina (*1887.) i sinovi Nazario Faustino (*1891.), Rafael (*1893.), Mato (*1895.) i Slavko (*1898.). Pritisnut siromaštvom, otac Ivan se uputio na jedno od najvećih onodobnih gradilišta na svijetu - brane u Assuanu u Egiptu, gdje je i umro 1901. godine. Poslije majčine smrti (†1905.) sinovi su krenuli, poput mnogih sumještana, potražiti sreću preko oceana. Još prije 1911. godine nalazimo Nazarija Faustina u Saint Louisu (Missouri, SAD). Tu se skrasio i oženio rođenom Crikveničankom Danicom Ednom Veljačić (1894.-1982.).¹¹⁹ Poslije smrti sina Ivana (1915.-1917.) preselio se u Kaliforniju gdje je u San Pedru već postojala jaka crikvenička kolonija. Umro je 2. veljače 1949.¹²⁰ Od njegove djece, preživjele su sve tri kćeri Ana (*1917.), Phyllis (*1920.) i Ester (*1924.), koje su se poudale za potomke crikveničkih/primorskih obitelji Car, Rodin i Tomić.¹²¹

Za starijim bratom krenuo je najprije Rafael, ušavši u SAD preko Ellis Islanda 22. kolovoza 1911.,¹²² a poslije očeve i majčine smrti, s nepunih petnaest godina, 6. srpnja 1913. na Ellis Islandu našao se i Slavko.¹²³ Rafaela koji se pridružio kalifornijskim ribarima, smrt je zatekla 13. travnja 1939. u ribarskoj bazi na otoku Kiska u Aleutima, Alaska, dok se Slavko nakon par godina vratio u domovinu i umro shrvan bolešću ne napunivši dvadeset godina (10. svibnja 1918.) u riječkoj bolnici. Mato Krajač, za razliku od braće, skrasio se u Buenos Airesu u Argentini. U braku s Milkom Kostrenčić imao je sina Ivana (*1927.) i kćer Miru (*1930)¹²⁴. U Crikvenici je ostala samo Kata, kći Ivana (Ivanovog) koja se kao udovica iza Franje Brozičevića (†1911.) preudala za udovca Martina Stojčića rodivši mu sina Ivana i kći Marinu udanu Sinčić, koja još uvijek živi u Crikvenici.¹²⁵

¹¹⁹ "California, Death Index, 1940-1997," index, *FamilySearch* (<https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/VPXZ-X98> : pristupljeno 10. siječnja 2012.), Danica Krajac, 1982; citing California Department of Health Services, Vital Statistics Section, Sacramento, California.

¹²⁰ "California, Death Index, 1940-1997," index, *FamilySearch* (<https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/VPDW-W44> : pristupljeno 10. siječnja 2012.), Nazarijo Krajac, 1949; citing California Department of Health Services, Vital Statistics Section, Sacramento, California.

¹²¹ California, County Marriages, 1850-1952, index and images, *FamilySearch* (<https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/K8V1-R3F> : accessed 21 Mar 2013), John Sylvester Tomich and Esther Violet Krajac, 21 Jul 1945; citing p. 35, Los Angeles, California, United States; FHL microfilm 2115072.)

¹²² Ellis Island - Free Port of New York Passenger Records; http://www.ellisland.org/search/shipManifest.asp?MID=12200881370156358912&LNM=KRAJAC&PLNM=KRAJAC&first_kind=1&last_kind=0&RF=18&pID=101178100068&lookup=101178100068&show=%5C%5C192%2E168%2E100%2E11%5Cimages%5CT715%2D1724%5CT715%2D17240750%2ETIF&origFN=%5C%5C192%2E168%2E100%2E11%5CIMAGES%5CT715%2D1724%5CT715%2D17240751%2ETIF (pogledano 10. siječnja 2012.)

¹²³ U brodscome manifestu SS „Ivernia“, koji je 17. lipnja 1913. isplovio iz Rijeke pod „Ime i adresa najbližeg rođaka ili prijatelja u zemlji odakle stranac dolazi“ piše: „Orphan – No friends or address“ – „Siroče – bez prijatelja i adrese“, što znači da je u to vrijeme Slavkov otac Ivan već umro.

¹²⁴ Župa Crikvenica : Status animarum XIX-XX. st., vol. II., HDA ZM34J-250: 208-212.

¹²⁵ Škrgatić, „Crikvenički ogranak stare plemenite obitelji Krajač“, 121.

Zanimljivo je na koncu spomenuti da su sve do iza II. svjetskog rata postojali kontakti i svijest o rodbinskoj povezanosti između senjske i ladvičke loze bez obzira na ogromnu socijalnu i društvenu razliku koja ih je razdvajala.¹²⁶

Moravska loza roda Krajača (Tablica 6)

U povijesti obitelji Krajač postoji velika nepoznanica kada se i kako odvojila *moravska loza* iako je neupitna njihova rodbinska veza.¹²⁷ Svakako se to dogodilo još sredinom XVII. stoljeća jer je do tada već pouzdano utvrđen rodni red idući unazad. Tko je začetnik loze i kako je dospio u Moravsku, za sada možemo samo nagađati iako postoje indicije koje podupiru sljedeću hipotezu:

Tijekom prve polovice XVII. stoljeća Hrvatsku je, uz neprestano vojevanje s Turcima, potresaotakozvani „Uskočki rat“ s Venecijom, a tek što je ovaj završio Mirom u Madridu, započeo je protestantsko-katolički „Tridesetogodišnji rat“ (1618.-1648.). Iako se ovaj posljednji nije vodio na hrvatskome tlu (osim ako se ne uzme u obzir obračun s pristalicama Bethlena Gábora, protestantskoga titularnog kralja Mađarske), u njemu je sudjelovalo oko trideset tisuća Hrvata ratujući pod grofom Isolanijem na bojnim poljima od Mađarske i Češke do Burgundije i Pikardije. U Hrvatskoj su borbe s Betlenovim pristašama završile u proljeće 1621. godine nakon opsade Grebengrada, koju je o svome trošku vodio ban Nikola Frankopan Tržački (1584.-1647.). Kao kompenzaciju za nastali dug kralj Ferdinand II. knezu Nikoli je uz nadoplatu 1628. godine odstupio grad i trgovište (*Starý i Nový*) Jičín u Moravskoj,¹²⁸ a ovaj je oporukom od 1634. godine (obnovljenom 1646.) Jičín ostavio isusovcima kao zakladu za školovanje siromašnih hrvatskih đaka.¹²⁹ Već je prije izneseno da su Krajači, izgubivši djevodinu, poput drugoga sitnog plemstva stupali u službu velikaša ili u kraljevsku vojsku. U starome rodoslovlju Krajača nađenome u Kulmerovom arhivu, koje „pokriva“ četiri generacije XVI. i XVII. stoljeća, kao sin Jurja (Martinovog), a brat Ivana Krajacha, kojemu je 1660. godine na Hrvatskome saboru priznato plemstvo, spomi-

¹²⁶ Tako se dogodilo da su neke obiteljske fotografije i intimna korespondencija dr. Ivana Krajača do danas sačuvane kod Marije Očkun, unuke Margarite (Mare) Krajač udane Jeličić.

¹²⁷ U vrijeme kada je Duišin objavio prvu studiju o Krajačima (1938.) živjeli su članovi i moravske (udovica Emanuela Krajača Hermina rođena Pisačić i njihova kći Erna) i senjske loze (braća Ivan i Franjo Krajač) u Zagrebu i međusobno su se poznavali s autorom. Vjerojatno je Duišin upravo od nekoga od njih čuo tradiciju o postanku moravske loze iako on (a za njim Brozović, Ljubović i Škrkrgatić) pogrešno stavlja to izdvajanje u četrdesete godine XVIII. stoljeća. Kao što je već navedeno, postojanje Johanna Krayatscha i njegovoga sina Augusta stoljeće ranije pobija tu tezu.

¹²⁸ U današnjoj Češkoj, otprilike na pola puta između Jihlave i Olomouca.

¹²⁹ Radoslav Lopašić, „Spomenici Tržačkih Frankopana“, *Starine* 25 (1892): 248-249.

nje se Juraj (Georgius) Krajach, što je popraćeno (nažalost nečitljivom) oznakom, koja počinje s „ a (...)“. S obzirom da je kod ostalih živućih članova loze (Ioannesa, Josephusa i Paulusa) izričito uz svakoga navedeno „*qui est in Seszione*“ (koji je na sjednici), to jest prisutan Saboru, nečitljiva riječ može biti „*absens*“ (odsutan). Tu *odsutnost* možemo tumačiti i da je otišao i ostao u Moravskoj u službi bilo kralja (s Isolanijevim trupama), bilo Frankopana. Ako je s bratom Ivanom (koji se po završetku operacija u Češkoj vratio kući) bio u Isolanijevome konjičkom korpusu, to bi se indirektno moglo povezati s kraljevskom potvrdom plemstva i podjelom grba iz 1635. godine za vojne zasluge.

S druge strane, interesantno da je povijest obitavanja moravske loze vezana uz onaj dio Moravske (Jihlava-Jičin-Olomouc) gdje je knez Nikola Frankopan Tržački stekao posjed. Ta koincidencija neminovno otvara mogućnost da je Juraj došao u Moravsku u službi kneza Nikole.¹³⁰ U svakome slučaju, *odsutni* Juraj (*Georgius*) Krayach bio bi otac Johanna/Ivana Krayatscha i začetnik *moravske loze*. Obiteljski posjed bio im je u području Hochberg bei Deutschbrod.¹³¹

Žena Johanna Krayatscha zvala se Anna, ali ne znamo iz koje je bilaobitelji.¹³² Lozu je nastavio sin August Krayatsch (1688.-1764.) oženjen Christinom Strobel. U iduće četiri generacije moravski Krayatschi živjeli su na području Moravske Visočyne¹³³. Pri tome treba imati na umu da je to područje populacijski činilo jaku njemačku enklavu, posebno u gradskim središtima od Jihlave na jugozapadu pa sve do Olomouca na sjeveroistoku. U austro-pruskim sukobima, koji su se djelomično vodili na tome području (Jihlavu su osvojili Prusi 1742. godine.) te kasnije u Napoleonovim vojnama, Krayatschi su služili kao niži časnici u carskoj vojsci.

Pravi uspon ova je grana doživjela u drugoj polovici XIX. stoljeća s tri sina Josefa

¹³⁰ Što opet ne isključuje da je priznanje plemstva i podjela grba povezana s mogućim ratnim zaslugama Krajača, tim prije što je knez i ban Nikola, kao što je spomenuto, vodio borbu s Bethlenovim pristalicama pa je i kraljevo kompenziranje Jičinom svojevrsna ratna nagrada. Kralja također ništa ne košta ako za ratne zasluge istaknutim banovima ratnicima potvrdi plemstvo (koje su već ionako imali) i podjeli novi grb. Dapače, kralj je obično taj čin „milosti“ još i naplaćivao. Osim toga, usprkos ratnim zaslugama (ili baš zbog njih) banovi najvjerniji vazali bili su u nemilosti u Hrvatskoj jer je dobar dio plemstva na Saboru - zbog počinjenoga nasilja - stao u pravnome smislu na stranu banovih protivnika tražeći Frankopanovu demisiju i progon počinitelja (*vidi*: Vjekoslav Klaić, „Banovanje kneza Nikole Frankopana Tržačkog“, Rad JAZU, (1916) 211). Ako je „*absens*“ Georgius Krayach bio u tome krugu, lako je prihvatljivo njegovo izbjivanje u Moravskoj.

¹³¹ Danas na Vysočine SZ od Havličikova Broda u Moravskoj.

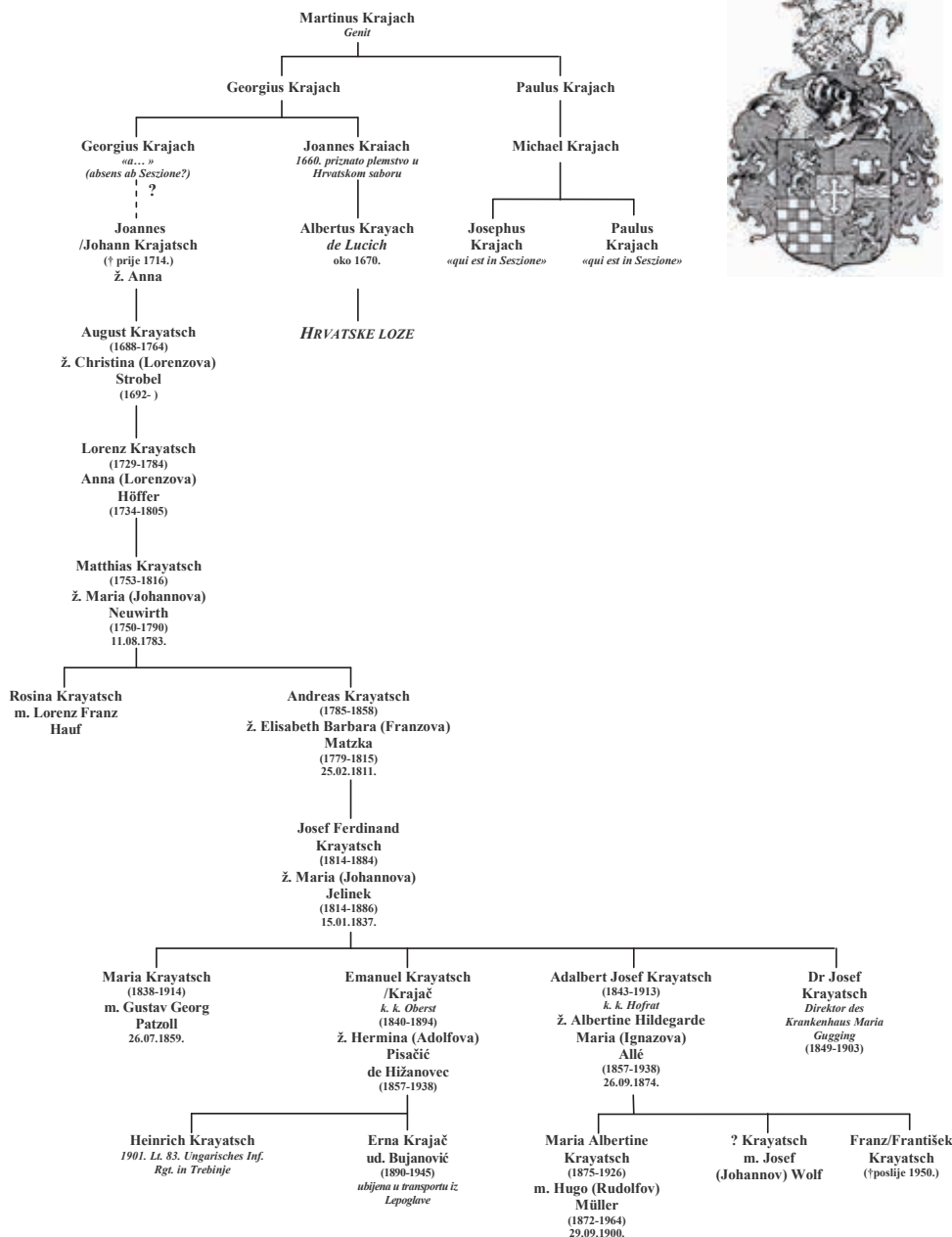
¹³² GENi; http://www.geni.com/search?search_type=people&names=Krayatsch (pogledano 12. siječnja 2012.)

¹³³ FamilySearch.org – Family History and Genealogy Records; <https://www.familysearch.org/search/trees#count=20&query=%2Bsurname%3AKrayatsch> (pogledano 12. siječnja 2012.)

Tablica 6

Moravska loza roda Krajača

Ferdinanda Krayatscha (1814.-1884.). Najstariji Emanuel (1840.-1894.) nakon Vojne akademije dodijeljen je 64. pješačkoj pukovniji (u izvorniku: 64. *Infanterie Regimente.*) te promoviran u natporučnika 1871. godine. Nakon aneksije Bosne i Hercegovine, u kojoj je i njegova pukovnija prošla ratni put, odlikovan je i 1879. godine dobiva čin bojnika (*majora*). U čin potpukovnika unaprijeđen je 1891. godine, a 1893. imenovan je pukovnikom u 2. pješačkoj pukovniji sa zapovjednim mjestom u Beču¹³⁴ gdje je iznenada preminuo 11. srpnja 1894. Bio je oženjen Herminom Pisačić plemenitom Hižanovečkom s kojom je imao sina: Heinricha (časnika u 83. pješačkoj pukovniji)¹³⁵ i kćer Ernu.

Hermina Krayatsch/Krajač se s kćeri Ernom (*1890.) nakon muževe smrti vratila u Zagreb gdje je i umrla 1938. godine. Kći Erna udana Bujanović, književnica i prevoditeljica, zbog svoje lijeve orijentacije i umiješanosti u izvlačenje „potkozarske djece“ našla se na udaru Ustaške nadzorne službe i tragično je zaglavila početkom 1943. godine u transportu iz Lepoglave u Jasenovac.

Srednji sin Josefa Ferdinanda Krayatscha Adalbert Joseph Krayatsch (1843.-1913.), uspješan pravnik, na vrhuncu karijere imenovan je 1897. godine predsjednikom suda u Neutitscheinu.¹³⁶ Anegdotalno je da Krayatsch uopće nije znao češki pa je (o čemu su pisale čak i hrvatske novine onoga doba) u jednome sudskom procesu, još dok je bio odvjetnik, kod obrane stranke koja je pak govorila samo češki morao biti prisutan službeni sudski tumač.

Najmlađi brat dr. Josef Krayatsch (1849.-1903.) posvetio se medicini. Odmah po promociji u liječnika asistenta (*Sekundararzt*) godine 1881. preuzeo je utemeljenje i vodstvo novoosnovane klinike/umobolnice „Irrenanstalt Maria Gugging“¹³⁷ u Klosterneuburgu kod Beča, na čijemu je čelu ostao do smrti. Njegova studija „O brizi i odgoju mladih idiota i slaboumnih“ smatra se i danas kapitalnim djelom u tome području psihijatrije.¹³⁸

¹³⁴ *Militär-Schematismus des österreichischen Kaiserthumes*. Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei. 1871.: 172, 1879.: 364, 1891.: 432, 1893.: 322.

¹³⁵ *Militär-Schematismus des österreichischen Kaiserthumes*, 1901.: 303 i 560.

¹³⁶ *Verordnungsblatt des k. k. Justizministeriums, XIII. Jahrgang*. Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1897.: 259.
Neutitschein = Novy Jičín u Moravskoj

¹³⁷ Klinika je ubrzo postala svjetski poznata, no poslije Anshluša Austrije 1938. godine bila je ozloglašena zbog eksperimenata koje su nacisti u njoj izvodili na ljudima. Nastavila je s radom poslije II. svjetskog rata, a od 1950. godine u njoj se u liječenju primjenjuje metoda slikanja. Godine 1981. postala je Centar za umjetnost i psihoterapiju pa se danas smatra ne samo zdravstvenim nego i umjetničkim središtem („Art Brut“).

¹³⁸ Josef Krayatsch, *Zur Pflege und Erziehung jugendlicher Idioten und Schwachsinniger*. Halle a. S.: Carl Marhold, 1903.

Pored ovdje navedenih Krajača iz Jihlave se još spominje Martin Lucas *Edler* von Kraiatz ili Krayatz (*17. rujna 1785.),¹³⁹ višestruko odlikovan časnik (topnički satnik) iz napoleonskih ratova, čuveni matematičar i predavač, koji je potekao iz (...) *vrlo siromašne* (...) plemićke obitelji te njegova tri sina: Theodor (*1830.), potpukovnik 12. Inf. Rgt., Hugo (1832.-1869.),¹⁴⁰ satnik 59. Inf. Rgt. i Alfred (*1840.),¹⁴¹ potporučnik 34. Inf. Rgt. (Herojski poginuo 3. veljače 1864. u Bitci za Königshügel/Kongshøj u II. ratu za Schleswig).¹⁴² Grb ovih plemića razlikuje se od grba Krajača iz 1635. godine. Jedan od elemenata u štitu jest uspravljeni lav ali s mačem, a ne sabljom u desnoj kandži, što je uz boje plašta i jedina poveznica,¹⁴³ pa ne znamo jesu li i kako bili povezani sa spomenutom lozom Krajača.

---

¹³⁹ Constant von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich – Dreizehnter Theil*. Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1865.: 112-113.

¹⁴⁰ Johann Svoboda, *Die Theresianische Militär-akademie zu Wiener-neustadt und ihre Zöglinge von der Gründung des Anstalt bis auf unsere Tage – Zweiter Band*. Wien: Druck der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei, 1894., 168.

¹⁴¹ Svoboda, *Die Theresianische Militär-akademie*, 200.

¹⁴² Svoboda, *Die Theresianische Militär-akademie*, 357.

¹⁴³ Von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich – Dreizehnter Theil*, 113.

IZVORI

ADAMČEK, Josip, „Građa o susjedgradsko-stubičkom vlastelinstvu 1563-1574“, *Arhivski vjesnik* 7-8 (1964-1965): 7-340.

ADAMČEK, Josip, „Novi dokumenti o ugušivanju seljačke bune 1573.“, *Arhivski vjesnik* 10 (1967): 69-115.

ADAMČEK, Josip i KAMPUŠ, Ivan, *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću* (Izvori za hrvatsku povijest 3), Zagreb: Institut za hrvatsku povijest, 1976.

BOJNIČIĆ KNINSKI, Ivan, „Preslušavanje svjedoka proti susjedgradskom silniku Franji Tahiju god 1567.“; *Viestnik Kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arhiva* 12 (1910): 17-47.

BUTURAC, Josip et al. (pripremili): *Zaključci hrvatskog sabora I (1631-1693)*, Zagreb: Državni arhiv NR Hrvatske u Zagrebu, 1958.

„California, County Marriages, 1850-1952, index and images“, *Family Search* (<https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/K8V1-R3F> : accessed 21 Mar 2013), John Sylvester Tomich and Esther Violet Krajac, 21 Jul 1945; citing p. 35, Los Angeles, California, United States; FHL microfilm 2115072.

"California, Death Index, 1940-1997," index, *Family Search* (<https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/VPDW-W44> : accessed 10 Jan 2012), Nazarijo Krajac, 1949; citing California Department of Health Services, Vital Statistics Section, Sacramento, California.

"California, Death Index, 1940-1997," index, *Family Search* (<https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/VPXZ-X98> : accessed 10 Jan 2012), Danica Krajac, 1982; citing California Department of Health Services, Vital Statistics Section, Sacramento, California.

Ellis Island - Free Port of New York Passenger Records; http://www.ellisland.org/search/shipManifest.asp?MID=12200881370156358912&LNM=KRAJAC&PLNM=KRAJAC&first_kind=1&last_kind=0&RF=18&pID=101178100068&lookup=101178100068&show=%5C%5C192%2E168%2E100%2E11%5Cimages%5CT715%2D1724%5CT715%2D17240750%2ETIF&origFN=%5C%5C192%2E168%2E100%2E11%5CIMAGES%5CT715%2D1724%5CT715%2D17240751%2ETIF (pogledano 10. siječnja 2012.)

Family Search.org - Family History and Genealogy Records; <https://www.familysearch.org/search/trees#count=20&query=%2Bsurname%3AKrayatsch> (pogledano 12. siječnja 2012.)

GENi; http://www.geni.com/search?search_type=people&names=Krayatsch (pogledano 10. siječnja 2012.)

KLAIĆ, Vjekoslav, „Popis ratne daće u Slavoniji god. 1543.“, *Viestnik Kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arhiva* 9 (1907), 74-94.

KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, Ivan (ur.), *Listine Hrvatske*; Zagreb: Brzotisa narodne tiskarnice dra. Ljudevita Gaja, 1863.

LASZOWSKI, Emilij, „Popis i procjena dobara kneza Stjepana Frankopana-Ozaljskog god. 1558.“ *Starine* 30 (1902), 177-211.

LASZOWSKI, Emilij (ur.), *Poviestni spomenici plem. općine Turopolja nekoć „Zagrebačko polje“ zvane*, sv. II., Zagreb: Tisak Antuna Schulza, 1905.

LASZOWSKI, Emilij (ur.), *Poviestni spomenici plem. općine Turopolja nekoć „Zagrebačko polje“ zvane*, sv. III., Zagreb: Tisak Antuna Schulza, 1906.

LASZOWSKI, Emilij (ur.), *Poviestni spomenici plem. općine Turopolja nekoć „Zagrebačko polje“ zvane*, sv. IV., Zagreb: Tisak Antuna Schulza, 1908.

LASZOWSKI, Emilij (ur.), *Habsburški spomenici* II, Zagreb: JAZU, 1916.

LASZOWSKI, Emilij (ur.), *Habsburški spomenici* III, Zagreb: JAZU, 1917.

LASZOWSKI, Emilij (ur.), *Povjesni spomenici slobodnog kraljevskog grada Zagreba sv. 15 – Isprave god. 1564.-1590.*, Zagreb: Tiskara „Narodne novine“, 1937.

LASZOWSKI, Emilij (ur.), *Povjesni spomenici slobodnog kraljevskog grada Zagreba sv. 16 – Isprave god. 1591.-1600., Računi 1564.-1593.*, Zagreb: Tiskara „Narodne novine“, 1939.

LASZOWSKI, Emilij, „Nekoliko glagolskih isprava“, *Vjesnik Kraljevskog državnog arhiva* 8 (1939): 27-41.

LASZOWSKI, Emilij (ur.), *Povjesni spomenici slobodnog kraljevskog grada Zagreba sv. 17 – Isprave god. 1601.-1617.*, Zagreb: Hrvatska državna tiskara, 1941.

LASZOWSKI, Emilij (ur.), *Povijesni spomenici grada Zagreba, sv. 18 – Zapisnici sjednica gradske uprave (1604.-1700.)*, Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske, 1949.

LOPAŠIĆ, Radoslav (ur.), *Spomenici Hrvatske krajine* III (dodatak), Zagreb: JAZU, 1889.

LOPAŠIĆ, Radoslav, „Spomenici Tržačkih Frankopana“, *Starine* 25 (1892): 201-332.

LOPAŠIĆ, Radoslav (ur.), *Hrvatski urbari*, sv. I, Zagreb: JAZU, 1894.

LUKINOVIĆ, Andrija (ur.), *Povijesni spomenici Zagrebačke biskupije*, svezak VII. (1441-1465.), Zagreb: Kršćanska sadašnjost i Hrvatski državni arhiv, 2004.

Matične knjige župe Crikvenica (mikrofilmovi): Rođeni 1738-1815-1896, Vjenčani 1738-1800-1908, Umrli 1738-1798-1908, Status animarum XIX.-XX. st.; Zagreb: Hrvatski državni arhiv

Matična knjiga župe Krk (mikrofilm): Umrli 1668-1700; Zagreb: Hrvatski državni arhiv

Matične knjige župe Senj (mikrofilmovi): Rođeni 1734-1894, Vjenčani 1734-1926, Umrli 1820-1907; Zagreb: Hrvatski državni arhiv

Militär-Schematismus des österreichischen Kaiserthumes, Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei 1841.-1918.

STROHAL, Rudolf, „Nekoliko neštampanih glagolskih listina“, *Viestnik Kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arhiva* 12 (1910): 61-78.

ŠURMIN, Đuro (priredio), *Hrvatski spomenici I* (od godine 1100-1499.), Zagreb: JAZU 1898.

Verordnungsblatt des k. k. Justizministeriums, XIII. Jahrgang, Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei 1897.

Zagrebački kaptol: Locus credibili - Protocollo N° 1mo, Pag. 98;

Zagrebački kaptol: Locus credibili - Protocollo N° 3^{tie}, Pag. 180;

Zagrebački kaptol: Locus credibili - Protocollo N° 28, Pag. 361;

LITERATURA

ADAMČEK, Josip, „Borba turopoljskih plemića protiv medvedgradske vlastele“, *Kaj* 7/5-6 (1974): 23-32.

ADAMČEK, Josip, *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV do kraja XVII stoljeća*; Zagreb: Centar za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Odjel za hrvatsku povijest/ Sveučilišna naklada Liber, 1980.

BOGDANOV, Vaso, „Hrvatski narodni pokret 1903./4.“, *Rad JAZU* 321 (1960), 225-478.

BOJNIČIĆ KNINSKI, Ivan, *Popis plemića proglašanih na saboru Kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije g. 1557-1848*. Zagreb: Tiskara knjižare Lav. Hartman (Kugli i Deutsch), 1896.

BROZOVIĆ, Brozo, *Vinodolska knežija i morska kupališta*, Zagreb: Tisak zaklade Tiskare narodnih novina, 1938.

- DOBRONIĆ, Lelja, *Slobodni i kraljevski grad Zagreb*, Zagreb: Školska knjiga, 1992.
- DUIŠIN, Viktor, „Plemstvo i biografija porodice Krajač“ *Glasnik heraldike* 2 (1938) 5-8, 25-35.
- HORVAT, Zorislav, „Sačuvani nadgrobni spomenici nekih Senjana i osoba značajnih za povijest Senja – u Senju i drugdje“ *Senjski zbornik* 29 (2002), 47-86.
- KLAIĆ, Vjekoslav, „Banovanje kneza Nikole Frankopana Tržačkog“ *Rad JAZU* 211 (1916), 93-261.
- KLAIĆ, Vjekoslav, *Acta Keglevichiana annorum 1322.-1527.*, Zagreb: JAZU, 1917.
- KOBLER, Giovanni, *Memorie per la Storia della Liburnica città di Fiume*; Rijeka: Stabilimento Tipo-litografico Fiumano di E. Mohovich, 1896.
- KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira, „Gospodarsko djelovanje Dr. Ivana Krajača Senjani-na“ *Senjski zbornik* 21 (1994), 253-270.
- LASZOWSKI, Emilij, *Plemenita općina Turopolje – zemljopis, narodopis i povjesni prijeleged*, Zagreb: Tisak Antuna Schulza, 1910.
- LOPAŠIĆ, Radoslav, *Karlovac – poviest i mjestopis grada i okolice*, Zagreb: Matica hrvatska, 1879.
- LOPAŠIĆ, Radoslav, *Oko Kupe i Korane – mjestopisne i poviestne crtice*, Zagreb: Matica hrvatska, 1895.
- LJUBOVIĆ, Enver, „Popis vojnih posada tvrđavnih naselja Otočac, Brlog i Prozor“; *Grad Otočac* 5 (1999), 65-75.
- LJUBOVIĆ, Enver, „Grb obitelji Krajač“, *Usponi* 16 (2000): 178-184.
- LJUBOVIĆ, Enver, *Grbovi plemstva Gacke i Like*, Rijeka: Adamić, 2001.
- LJUBOVIĆ, Enver, *Grbovi plemstva Gacke, Like i Krbave*, Zagreb: Megrad, 2003.
- LJUBOVIĆ, Enver, *Grbovnik Gacke, Krbave, Like, Senja i Vinodola*, Senj: Senjsko književno ognjište, 2007.
- LJUBOVIĆ, Enver, „Senjska plemićka obitelj Krajač – Krajatz – Krajatch“, *Senjski zbornik* 38 (2011): 41-52.
- MUŽIĆ, Ivan, *Stjepan Radić u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1988.
- PAVLIČEVIĆ, Dragutin, *Narodni pokret 1883. u Hrvatskoj*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber i Institut za hrvatsku povijest, 1980.
- PAVLIČEVIĆ, Dragutin, *Hrvati i istočno pitanje*, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga, 2007.

Pomorska enciklopedija, sv. 4; Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1978.

RUKAVINA, Ante, "Planinarsko djelovanje dr. Ivana Krajača", *Senjski zbornik* 20 (1993): 173-194.

SABLJAR, Vinko (ur.), *Miestopisni riečnik kraljevinah Dalmacije, Hèrvatske i Slavonije*, Zagreb: Nakladom i bèrztiskom A. Jakića, 1866.

SVOBODA, Johann, *Die Theresianische Militär-akademie zu Wiener-neustadt und ihre Zöglinge von der Gründung des Anstalt bis auf unsere Tage*, Zweiter Band, Wien: Druck der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei, 1894.

ŠKRGATIĆ, Sanja, "Crikvenički ogranak stare plemenite obitelji Krajač", *Vinodolski zbornik* 13 (2010): 117-120.

TKALČIĆ, Ivan Krstitelj, "O staroj zagrebačkoj trgovini", *Rad JAZU* 178 (1909): 87-114.

TURKALJ, Jasna, "Prilog životopisu pravaša dr. Jurja Žerjavića župnika u Mariji Bistrici", *Croatica Christiana Periodica* g. 28, sv. 54 (2004): 123-135.

VON WURZBACH, Dr. Constant: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich – Dreizehnter Theil*, Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei 1865.

History and Genealogy of the Nobles Krajač

Željko Sirk

Faculty of Economics and Business

University of Zagreb

Trg J.F. Kennedyja 6

10000 Zagreb

Croatia

E-mail: zsirk@efzg.hr

Summary

The aim of this study was to present (based on documents) the history and genealogy of an old noble family, whose rise and falls were – within context of the historical environment – typical destiny of the Croatian petty nobility.

The ancient family Krajač originated from the medieval municipality of the petty nobility of Klokoč (*generaciones Clokoch*) settled around the upper flow of Glina River. The family name has been first mentioned in an agreement signed in Steničnjak on August 7, 1447. Under pressure of Ottoman raids the noble family Krajač, in the second half of XV century, migrated from their ancestral estates in the southern part of medieval Gorička County to the safer area: toward Modruš, Dubovac, Kupa River basin and Upper Sava River valley and divided into several branches. When Ottomans also ravaged Modruš and Dubovac, the impoverished noblemen Krajačs entered into the service of the King or the great lords as soldiers or officials from Senj Captaincy to Mokrice and Turopolje.

Around 1635 king Ferdinand II bestowed/granted them coat of arms that was followed by the extension of formal recognition of their nobility in 1660 by the Diet of the Kingdoms of Croatia, Slavonia and Dalmatia.

In the aftermath of 30 Years War one of the nobles Krajač appeared in Moravia remaining there probably in the service of former ban count Nikola Frankopan of Tržac and founding Moravian branch of the family. At the beginning of the XVIII c. another branch moved from Senj to the hamlet Ladvić above Crikvenica. Some hundred years later this branch split apart and one line set off back to Senj.

While the line in Ladvić for the long time barely survived, Krajačs in Senj, thanks to the commerce and shipping, made a fortune ascending the social ladder. The brothers Ivan and Rafael Krajač were also founders of the first Croatian Steamship Com-

pany. Since '80s of the XIX c. till the WWII some members of that line played the significant role in the political life of Croatia. As members of the Croatian, Hungarian and later Yugoslavian parliament they left an impact in the turbulent period of dying Empire and forging new state. One of them, Dr Ivan Krajač, even became minister in the Government of the Kingdom of Yugoslavia.

Pressed by misery some members of the Ladvić line emigrated to Americas, so today there are no lineal descendants of that branch in the male line in Ladvić or Crikvenica. There are no more Krajač in the male line in Senj either, but Senj line still lives in the other parts of Croatia.

The Moravian branch rise to prominence in XIX century giving some notable scientists, soldiers and jurists. This branch becomes extinct in the 2nd half of the XX century.

Keywords: history of the nobility, genealogy, Krajač, Gorička County, Dubovac, Modruš, Turopolje, Senj, Moravia, Crikvenica.